

Громадська організація «Асоціація спортивного права»
Видавничий дім «Гельветика»

LEX SPORTIVA

Випуск 2

Видавничий дім
«Гельветика»
2023

ГОЛОВНІ РЕДАКТОРИ:

Харитонов Є.О., доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільного права, Національний університет «Одеська юридична академія»;

Ткалич М.О., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права, Запорізький національний університет.

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ РЕДАКТОР:

Толмачевська Ю.О., аспірантка кафедри цивільного права, Національний університет «Одеська юридична академія», заступник директора, ГО «Асоціація спортивного права».

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Апаров А.М., д.ю.н., професор, професор кафедри права та методики викладання правознавства, Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка; **Болокан І.В.**, д.ю.н., доцент, професор кафедри цивільного права, Запорізький національний університет; **Бондар О.Г.**, д.ю.н., професор, перший проректор, Запорізький національний університет; **Галантич М.К.**, д.ю.н., професор, в.о. завідувача відділу проблем приватного права, Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака Національної академії правових наук України; **Давидова І.В.**, д.ю.н., професор, професор кафедри цивільного права, Національний університет «Одеська юридична академія»; **Коломосць Т.О.**, д.ю.н., професор, декан юридичного факультету, Запорізький національний університет; **Коструба А.В.**, д.ю.н., професор, професор Навчально-наукового юридичного інституту, ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»; **Майданик Р.А.**, д.ю.н., професор, професор кафедри цивільного права, Київський національний університет імені Тараса Шевченка; **Самойленко Г.В.**, д.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільного права, Запорізький національний університет; **Сафончик О.І.**, д.ю.н., професор, професор кафедри цивільного права, Національний університет «Одеська юридична академія»; **Харитонova О.І.**, д.ю.н., професор, завідувач кафедри права інтелектуальної власності та патентної юстиції, Національний університет «Одеська юридична академія»; **Сліпченко С.О.**, д.ю.н., доцент, професор кафедри цивільно-правових дисциплін, Харківський національний університет внутрішніх справ; **Харитонova Т.Є.**, д.ю.н., професор, завідувач кафедри аграрного, земельного та екологічного права, Національний університет «Одеська юридична академія»; **Хуан Карлос Риофріо Мартінез-Вілалба**, д.ю.н., професор, декан факультету права, Universidad de Los Hemisferios, Еквадор; **Колодін Д.О.**, к.ю.н., доцент, декан факультету цивільної та господарської юстиції, доцент кафедри кримінального права, Національний університет «Одеська юридична академія»; **Омельчук О.С.**, к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільного права, Національний університет «Одеська юридична академія»; **Шишка О.Р.**, к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін, Харківський національний університет внутрішніх справ.

Науковий журнал «Lex Sportiva» зареєстровано Міністерством юстиції України
(Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
серія КВ № 25044-14984Р від 08.10.2021)

Офіційний сайт видання: lexsportiva.in.ua

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату
за допомогою програмного забезпечення StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

Рекомендовано до друку ГО «Асоціація спортивного права» від 23 грудня 2023 року

УДК 341.1:061.1ЄС]:796/799

DOI <https://doi.org/10.32782/lexsportiva/2023.2.1>

Барський Вадим Рудольфович,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільно-правових дисципліни
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7521-284X>

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ ЯК АКТОР ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Наведені аргументи на користь позиції, що в результаті правової глобалізації, найбільш активними провайдерами якої на Європейському континенті є Рада Європи та Європейський Союз, поступово змінюється ставлення до одного з найважливіших принципів спортивного руху – автономія та саморегуляція. Стверджується, що виникнення Європейського Союзу призвело до змін меж публічно-правового втручання в автономні інститути соціального буття, такі як релігія, родина, спорт. Досліджуються історичні етапи, закономірності, інструменти та тенденції правового регулювання Європейським Союзом діяльності у сфері фізичної культури і спорту. Наводяться приклади використання ЄС різних інструментів «м'якого права» для формування меж автономії сучасного європейського спортивного руху та свободи діяльності у сфері фізичної культури і спорту. Доведено, що Європейський Союз поступово збільшує свою присутність у правовому полі фізичної культури і спорту, концентруючи свій правовий вплив не лише на забезпеченні свобод Єдиного європейського ринку, а й на інклюзивності у фізичній культурі і спорті, боротьбі з дискримінацією у спорті, запобіганні застосуванню допінгу у спорті, безпеці під час спортивних змагань тощо. В зв'язку з набуттям Україною 23 червня 2022 року статусу кандидата до Європейського Союзу вказується на необхідність системного дослідження ролі, яку грає Європейський Союз у правовому регулюванні діяльності у сфері фізичної культури і спорту. Розмірковується над потенціалом норм спортивного права Європейського Союзу для регулювання правовідносин, пов'язаних з діяльністю у сфері фізичної культури і спорту в Україні, зокрема публічне управління фізичною культурою і спортом, експлуатація об'єктів спортивної інфраструктури, надання фізкультурно-спортивних послуг в Україні в контексті європейської інтеграції. Проаналізовано форми впливу права Європейського Союзу на правовідносини, пов'язані з фізкультурно-спортивною діяльністю в Україні. Вказується перешкоди для транспозиції норм права Європейського Союзу до законодавства України про фізичну культуру і спорт.

Ключові слова: спортивне право, фізична культура і спорт, правовий вплив Європейського Союзу на діяльність у сфері фізичної культури і спорту.

BARSKYY V. R. THE EUROPEAN UNION AS AN ACTOR IN THE LEGAL REGULATION OF ACTIVITIES IN THE FIELD OF PHYSICAL CULTURE AND SPORTS

In this article, the author argued the position that as a result of legal globalization, the most active promoters of which on the European continent are the Council of Europe and the European Union, the attitude towards one of the important principles of the sports movement – autonomy and self-regulation – has gradually changed. In this article, the author argues that as a result of the creation of the European Union, the limits of public legal intervention in the autonomous institutions of public life – religion, family, sports – have changed. In this article, the author examined the historical stages, patterns, tools and trends of legal regulation by the European Union of activities in the field of physical culture and sports. In this article, the author gives examples of the EU using various “soft law” instruments to form the boundaries of the autonomy of the modern European sports movement and freedom of activity in the field of physical culture and sports. In this article, the author proved that the European Union is gradually increasing its presence in the legal field of physical culture and sports, shifting its legal influence from ensuring the freedoms of the Single European Market to the inclusivity of physical culture and sports, combating discrimination in sports, preventing the use of doping in sports, ensuring security during sports competitions, etc. In connection with Ukraine receiving the status of a candidate for accession to the European Union on June 23, 2022, in this article the author pointed out the need for a systematic study of the role of the European Union in the legal regulation of activities in the field of physical culture and sports. In this article, the author reflects on the potential of the rules of sports law of the European Union for regulating legal relations related to activities in the field of physical culture and sports, public management of physical culture and sports, operation of sports infrastructure, principles of providing physical culture and sports services in Ukraine in the context of European integration. In this article, the author analyzed the forms of influence of European Union law on legal relations related to physical culture and sports activities in Ukraine. In this article, the author pointed out the obstacles to the transposition of the norms of European Union law into Ukrainian legislation on physical culture and sports.

Key words: sports law, physical culture and sports, legal influence of the European Union on activities in the field of physical culture and sports.

Постановка проблеми. Один з найважливіших принципів міжнародного спортивного руху – автономія та саморегуляція сформувалися в умовах панування у міжнародних відносинах національних держав та надмірної романтизації спортивного руху. Виникнення такого цивілізаційного феномену як Європейський Союз (далі – ЄС) призвело до переосмислення доктрини суверенітету національних держав. В умовах «злиття суверенітетів» під егідою ЄС значно змінились межі публічно-правового втручання в такі автономні інститути соціального буття як релігія, родина, спорт. У зв'язку з цим виникає потреба в системному дослідженні ролі, яку грає ЄС у правовому регулюванні сучасного спортивного руху та організації діяльності у сфері фізичної культури і спорту, що у свою чергу дозволить розробити рекомендації, які сприятимуть модернізації публічного управління фізичною культурою і спортом, оптимізації порядку експлуатації об'єктів спортивної інфраструктури, забезпеченню належної якості фізкультурно-спортивних послуг в Україні в контексті європейської інтеграції.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичні та прикладні аспекти правового регулювання ЄС діяльності у сфері фізичної культури і спорту досліджують українські науковці, що представляють різні галузі соціогуманітарного знання: В.М. Завгородня, О.О. Туряниця, Е.П. Прощук, В.Є. Білогур, Р.І. Олексенко, Л.Л. Яблонська, Т.А. Кропивницька та інші. Попри увагу вітчизняних вчених до цієї проблематики в Україні бракує досліджень, в яких вона розглядається з врахуванням комбінованої (публічно-приватної) природи значної частини норм права ЄС, які одночасно віддзеркалюють суспільні та приватні інтереси, гарантуючи баланс між ними.

Метою статті є наукове пізнання передумов, історичних етапів, закономірностей, інструментів та тенденцій правового регулювання ЄС діяльності у сфері фізичної культури і спорту.

Виклад основного матеріалу. Одною зі специфічних рис правового регулювання діяльності у сфері фізичної культури і спорту є його дуалістична природа: поєднання саморегуляції та самоврядування з вагомою державною регуляцією.

В останні десятиліття спостерігається формування ще одної специфічної риси правового регулювання діяльності у сфері фізичної культури і спорту – його глобалізація та уніфікація. Міжнародні міждержавні організації нарізають свою присутність в правовому полі фізичної культури і спорту шляхом ухвалення міжнародних угод про боротьбу з дискримінацією у спорті, запобігання

використанню допінгу у спорті, безпеку під час проведення спортивних змагань тощо.

На регіональному (європейському) рівні найбільш відчутні зусилля щодо уніфікації правового регулювання діяльності у сфері фізичної культури і спорту демонструють Рада Європи та ЄС.

Рада Європи активно просуває загальноєвропейські стандарти прав людини у сфері фізичної культури і спорту, використовуючи для цього сталий конвенційний механізм правового регулювання. На тлі цього в останні роки зросла кількість справ, пов'язаних зі спортом, які порушуються в Європейському суді з прав людини (наприклад, справа Platini v. Switzerland (заява № 526/18) або справа Semenya v. Switzerland (заява № 10934/21).

Характеризуючи вплив ЄС на правовідносини у сфері фізичної культури і спорту, слід враховувати, що у 1990-ті роки він переважно відчувався в контексті забезпечення свобод Єдиного європейського ринку. Пояснюється це тим, що правова компетенція ЄС у сфері фізичної культури і спорту не була передбачена Договором про заснування ЄС 1992 року.

Правову компетенцію ЄС у сфері фізичної культури та спорту було визначено лише Лісабонським договором про внесення змін до Договору про Європейський Союз та Договору про заснування Європейського Співтовариства, який набув чинності у грудні 2009 року. Лісабонський договір не лише оновив зміст двох наріжних установчих договорів ЄС, а й перейменував останній на Договір про функціонування ЄС (далі – ДФЕС).

ДФЕС наділяє ЄС повноваженнями підтримувати або доповнювати дії держав-членів у сфері спорту (п. (е) ст. 6), визнає що ЄС здійснює внесок у просування європейських спортивних питань беручи до уваги специфіку спорту, його структур, заснованих на добровільній активності, його соціальну та освітню функцію (ч. 1 ст. 165), вказує на розвиток європейського виміру в спорті шляхом сприяння чесності та відкритості в спортивних змаганнях і співпраці між органами, відповідальними за спорт, а також шляхом захисту фізичної та моральної цілісності спортсменів і спортсменок, особливо молодших» (ч. 2 ст. 165) [1]. Завдяки цьому ЄС отримав правові підстави структурно підтримувати спортивний сектор, виступати як актор регулювання правовідносин, пов'язаних з фізкультурно-спортивною діяльністю, брати участь у міжнародних спортивних форумах.

Визнання правової компетенції ЄС у сфері фізичної культури і спорту призвело до формування європейської спортивної політики,

основними цілями якої були визнані сприяння більшій чесності та відкритості у спортивних змаганнях, кращій захист моральної та фізичної цілісності спортсменів. Крім того, ЄС підтримує ідею про те, що спорт може покращити загальний добробут, допомогти подолати ширші суспільні проблеми, такі як расизм, соціальна ізоляція та гендерна нерівність, забезпечити значні економічні переваги. Сучасна спортивна політика ЄС охоплює три аспекти фізичної культури і спорту: їх суспільну роль; їх економічний вимір; а також політичні та правові рамки спортивного сектору.

Механізм формування та реалізації спортивної політики ЄС складається з Європейського Парламенту, в якому питання розробки спортивної політики належить до компетенції Комітету з питань культури та освіти (CULT); Ради ЄС в конфігурації міністрів з питань освіти, молоді, культури і спорту (EYCS); Генерального директорату з питань освіти, молоді, спорту і культури (DG EAC), який спрямовує діяльність Виконавчого агентства з питань освіти, аудіовізуальних засобів і культури ЄС (EACEA). Останнє керує операційною програмою Erasmus+ Youth&Sport, започаткованою в 2014 році для підтримки проєктів і мереж, пов'язаних зі спортом.

Особливе місце в механізмі формування та реалізації європейської спортивної політики належить Суду ЄС, прецедентний характер рішень якого має серйозні наслідки для розвитку європейського спортивного руху та організації діяльності у сфері фізичної культури і спорту.

Соціальна інтеграція є одним із пріоритетів ЄС у сфері фізичної культури і спорту ЄС розглядає фізичну культуру і спорт як дієвий інструмент соціальної згуртованості, боротьби з ксенофобією та расизмом, інтеграції мігрантів. Європейська Комісія підтримує проєкти та мережі, які сприяють соціальній інтеграції мігрантів через Європейські структурні та інвестиційні фонди та програму Erasmus+. Окремо ЄС фінансує проєкти громадянського суспільства, зокрема Європейську мережу спортивної інклюзії, партнерство «Соціальна інтеграція та волонтерство в спортивних клубах Європи», Fair Play project.

З метою популяризації фізичної культури і спорту в 2012 році Європейського Парламент прийняв резолюцією про європейський вимір у спорті, якою був започаткований Європейський день спорту. У вересні 2015 року був започаткований Європейський тиждень спорту, метою якого є популяризація фізичної активності і спорту в Європі на національному, регіональному та міс-

цевому рівнях, а також заохочення громадян до кращого та здоровішого способу життя.

У 2021 році Європейська Комісія запровадила дві програми нагород, #BeActive і #BeInclusive, які винагороджують інноваційні ідеї та ініціативи, розроблені в країнах-членах ЄС окремими особами чи організаціями для просування фізичної активності і спорту.

Формування та реалізація спортивної політики ЄС забезпечують різноманітні за юридичною природою, формою, процедурою прийняття правові інструменти: резолюції Європейського Парламенту, акти Ради ЄС та Європейської Комісії, практика Суду ЄС, договори між ЄС та наднаціональними суб'єктами спортивного руху та інші.

Незважаючи на те, що до 2009 року в установчих договорах ЄС не було визначено його правову компетенцію у сфері фізичної культури та спорту, Європейська Комісія ще у 2007 році прийняла Білу книгу спорту та супровідний до неї документ План дій «П'єр де Кубертен», які заклали основи європейської спортивної політики

Біла книга спорту стала першою системною ініціативою ЄС з формування європейської спортивної політики. Біла книга спорту визначила напрями зусиль ЄС у сфері фізичної культури і спорту: підвищення суспільної ролі спорту; зміцнення здоров'я населення через рухову активність; активізація волонтерської діяльності; посилення економічного виміру спорту та вільного пересування гравців; боротьба з допінгом, корупцією та відмиванням грошей; контроль за додержанням медіа прав [2].

У Білій книзі спорту також була запроваджена Європейська модель спорту, яка була визначена наступними ключовими характеристиками: ієрархічна організація за пірамідалною структурою від низових до змагань елітного рівня низхідний підхід і участь, члени яких дотримуються організаційних правил і мають можливість обирати керівні органи; принцип підвищення/пониження; «фінансова солідарність», яка полегшує фінансові перекази між різними рівнями та операторами, зокрема від вершини до низу піраміди; опора на добровільну працю; автономія та незалежність спортивних організацій та представницьких органів, керуючись принципами та практикою належного управління.

В 2011 році Європейська Комісія підготувала повідомлення до Європейського парламенту, Ради ЄС, Європейського економічного та соціального комітету та Комітету регіонів «Розвиток європейського виміру в спорті» (далі – Повідомлення). Повідомлення

стало другим важливим програмним документом ЄС у сфері фізичної культури і спорту. В Повідомленні наголошувалось на використанні потенціалу спорту для збільшення робочих місць та покращення можливостей соціальної інтеграції, необхідності приєднання до Антидопінгової конвенції Ради Європи, розробці та впровадженні вимог безпеки для міжнародних спортивних заходів, реалізації рекомендацій ЄС щодо фізичної активності громадян, доступу до спортивних заходів і місць.

Окремий акцент в Повідомленні був зроблений на економічному аспекті спорту, зокрема спортивним асоціаціям було запропоновано створити механізми колективного продажу медіа прав, щоб забезпечити адекватний перерозподіл доходів. Також в Повідомленні була підкреслена значимість охорони прав інтелектуальної власності у сфері спорту, обміну передовим досвідом щодо прозорого та сталого фінансування спорту, моніторингу виконання законодавства про державну допомогу у сфері спорту [3].

З 2011 року програмні документи європейської спортивної політики доповнюються трирічними Робочими планами у сфері спорту, які ухвалюються Радою ЄС. Річні плани зосереджені на ключових напрямках діяльності ЄС в цій сфері та виступають керівним інструментом для співпраці між інституційними та неінституційними органами ЄС, країнами-членами та іншими зацікавленими особами.

Станом на теперішній час чинним є Робочий план на 2022-2024 роки (далі – План), пріоритетами якого є створення спортивних можливостей для всіх поколінь; відновлення та забезпечення кризової стійкості спортивного сектора під час і після пандемії COVID-19; визначення пріоритетності навичок і кваліфікацій у спорті шляхом обміну досвідом, захист доброчесності [4].

Особливий акцент в Плані зроблено на соціально-економічний та екологічний аспекти фізичної культури і спорту. В Плані визначені інструменти забезпечення гендерної рівності у європейському спорті: збільшення частки жінок на керівних і тренерських посадах, сприяння рівним умов для всіх спортсменів, посилення висвітлення жінок-спортсменів у ЗМІ. План передбачає розвиток «зеленого спорту» з урахуванням Європейського кліматичного пакту, з акцентом на інноваціях і цифровізації всіх сфер спортивного сектору.

В 2020 році Рада ЄС ухвалила висновки щодо впливу пандемії COVID-19 на спортивний сектор та запропонувала заходи для його відновлення,

в тому числі шляхом фінансової підтримки сектору через доступні європейські програми та фонди. В 2021 році Європейський Парламент ухвалив резолюцію, в якій підтримав висновок Ради ЄС, наголосивши при цьому, що фінансова допомога спортивному сектору не повинна обмежуватися великими спортивними подіями, вона також має сприяти розвитку масового спорту.

Особливу увагу ЄС приділяє боротьбі з насильством і дискримінацією у спорті. Так завдяки Рішенню Ради ЄС 2007/412/JHA був започаткований обмін даними між національними футбольними інформаційними центрами та поліцією та/або спортивними органами про вболівальників високого ризику [5]. Крім того, у 2016 році резолюцією Ради ЄС був затверджений Довідник з рекомендаціями щодо міжнародної поліцейської співпраці та заходів щодо запобігання та контролю насильства та заворушень у зв'язку з футбольними матчами міжнародного масштабу, у яких бере участь принаймні одна країна-член («Посібник ЄС з футболу») [6]. У 2022 році Європейська Комісія оновила угоду про співпрацю з Союзом європейських футбольних асоціацій (попередні редакції були укладені у 2014 та 2018 роках) [7], а також уклала угоду з Європейськими олімпійськими комітетами [8]. Обидві угоди передбачають, в тому числі, низку заходів щодо попередження та боротьби з насильством і дискримінацією під час проведення змагань. З 2016 року Європейська Комісія підтримує Раду Європи у сприянні безпеці під час спортивних заходів (в рамках проектів ProS4 та ProS4+).

Вагомі наслідки для розвитку європейського спортивного руху і організації діяльності у сфері фізичної культури і спорту мають правові позиції Суду ЄС, які формуються за результатами розгляду окремих справ. Так наприклад, в результаті розгляду у 1995 році справи *Union royale belge des sociétés de football association ASBL v Jean-Marc Bosman, Royal club liégeois SA v Jean-Marc Bosman and others and Union des associations européennes de football (UEFA) v Jean-Marc Bosman* було сформульовано «правило Босмана», яке заборонило обмеження на іноземних гравців з країн-членів ЄС у національних лігах і дозволило гравцям з країн-членів ЄС переходити в інший клуб після закінчення контракту без сплати трансферної комісії [9]. В 2005 році завдяки рішенням по справі *Igor Simutenkov v Ministerio de Educación y Cultura and Real Federación Española de Fútbol* «правило Босмана» було поширене на гравців, що походять із країн поза ЄС, але з якими ЄС уклав угоди про поглиблену співпрацю [10].

В 2011 році в рішенні по справі *Football Association Premier League Ltd and Others v QC Leisure and Others* C-403/08 Суд ЄС висловив низку міркувань щодо природи спортивних подій, які вплинули на подальший розвиток ринку прав інтелектуальної власності у сфері спорту. Зокрема Суд ЄС визначив що футбольні матчі не можуть вважатися інтелектуальними витворами чи творами, а тому не можуть бути захищені авторським правом. Проте Суд ЄС визнав, що спортивні події мають унікальний та оригінальний характер, який може перетворити їх на предмет, який заслуговує на захист. Тому держави-члени мають вирішити, чи надавати такий захист у своїх національних правових системах [11].

Історичне значення для осмислення принципу автономії спортивного руху має прийняте в грудні 2023 року рішення по справі *European Superleague Company*, в якому ФІФА та УЄФА були визнані такими, що зловживають домінуючим становищем, намагаючись встановити умови щодо доступу потенційних організаторів змагань до ринку.

Розглядаючи справу Суд ЄС відхилив твердження про те, що вона знаходиться поза його юрисдикцією, аргументуючи це тим, що організація міжклубних футбольних змагань та використання медіа прав є господарської діяльністю. У своєму рішенні Суд ЄС постановив, що будь-яка влада над конкуруючими операторами має регулюватися «прозорими, об'єктивними, недискримінаційними та пропорційними» критеріями, щоб усунути конфлікт інтересів з боку спортивних керівних органів [12].

Специфіка європейської спортивної політики також полягає в тому, що вона реалізується і через повноваження ЄС у сферах, пов'язаних із фізичною культурою та спортом, таких як освіта, охорона здоров'я та соціальна згуртованість.

Значимість питання фізичної культури і спорту для двосторонніх відносин України і ЄС визначена в главі 25 «Співробітництво у сфері спорту та фізичної культури» Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі – Угода про асоціацію). Зокрема, у цій главі передбачено обмін інформацією та гарною практикою за напрямками: фізична культура і спорт через освітню систему у взаємодії з державними установами та недержавними організаціями; заняття спортом та фізична культура як спосіб сприяння здоровому способу життя та загальному процвітання; підвищення рівня

національної компетенції та вдосконалення системи кваліфікацій у галузі спорту; інтеграція людей з розумовими та фізичними вадами через заняття спортом; боротьба з допінгом; боротьба з договірними матчами; безпека під час великих міжнародних спортивних подій [13].

Положення Угоди про асоціацію доповнюється поступальною транспозицією норм права ЄС в контексті існування поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі між Україною і ЄС. Оновлення законодавства України про фізичну культуру і спорт відбувається з урахуванням вимог Закону України «Про Регламент Верховної Ради України» від 10.02.2010 року № 1861-VI, який, в тому числі, передбачає попередню оцінку відповідності законопроектів міжнародно-правовим зобов'язанням України у сфері європейської інтеграції (пп.1 та 3 ст. 93) [14].

Однак процес транспозиції норм права ЄС до українського законодавства ускладнений тим, що в правовій системі України немає джерел права які за зовнішньою формою збігаються з джерелами права ЄС на кшталт Білої книги спорту, повідомлень Європейської Комісії, резолюцій Ради ЄС. Системність цієї проблеми підкреслена у висновку щодо проекту Закону України «Про внесення зміни до статті 52 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» щодо уточнення вимог до осіб, які призначаються членами наглядової ради Національної лабораторії антидопінгового контролю», підготовленим Комітетом Верховної Ради України з питань інтеграції України до Європейського Союзу від 06.02.2023 р. № 8428 [15].

Висновки. Аналізуючи вплив ЄС на правовідносини у сфері фізичної культури і спорту можна зробити висновок, що в 1990-ті та 2000-ні роки він відбувався переважно в контексті забезпечення свобод Єдиного європейського ринку. Починаючи з 2009 року ЄС поступально та послідовно нарощую свою присутність в правовому полі фізичної культури і спорту, зокрема шляхом ухвалення різноманітних за формою правових актів щодо запобігання насильству і дискримінації, забезпечення безпеки під час проведення спортивних змагань, боротьби з допінгом, розвитку інклюзивного спорту тощо.

Значна частина норм права ЄС мають дуалістичну (публічно-приватну) природу. Спортивна політика і законодавство ЄС спрямовані як на забезпечення суспільних інтересів, так і на задоволення приватних інтересів у найбільш оптимальний спосіб.

Процес європейської інтеграції призводить до поступальної уніфікації правового регулювання

все нових сфер суспільного буття. Визначальними ознаками такої уніфікації є встановлення системи єдиних норм, обов'язкове застосування цих норм у правовідносинах, введення типових санкцій за їх недотримання. Однак, у правовому регулюванні ЄС фізкультурно-спортивної діяльності поки домінують джерела «м'якого права», і тому на сучасному етапі найбільший потенціал «творення» єдиних та ефективних норм європейського спортивного права має практика Суду ЄС.

Визнаючи потенціал норм спортивного права ЄС для регулювання фізкультурно-спортивної діяльності в Україні, слід визнати, що вони можуть впливати на відповідні правовідносини різними способами. По-перше, вони визначають стратегічні напрями розвитку законодавства України про спорт. По-друге, норми права ЄС, можуть

безпосередньо застосовуватися до правовідносин за участю українських спортсменів-професіоналів, тренерів та інших фахівців, організаторів спортивних заходів, вболівальників, споживачів спортивного медіа контенту в рамках поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі.

Надання Україні статусу кандидата на вступ до ЄС обумовлює значне оновлення законодавства України про спорт з урахуванням *Acquis communautaire*. Це вимагає від українського законодавця, суб'єктів публічного управління фізичною культурною і спортом, інших учасників правовідносин у сфері фізичної культури і спорту усвідомлення юридичної природи та ієрархії норм права ЄС, розуміння співвідношення їх юридичної сили в залежності від форми (джерела) права ЄС.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Консолідовані версії договору про Європейський Союз та договору про функціонування Європейського Союзу. ОJ. С 202, 7.6.2016, р. 1-388. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12016ME%2FTXT> (дата звернення: 12.10.2023).
2. Біла книга – Біла книга про спорт {SEC(2007) 932} {SEC(2007) 934} {SEC(2007) 935} {SEC(2007) 936}. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52007DC0391> (дата звернення: 12.10.2023).
3. Повідомлення Комісії до Європейського парламенту, Ради, Європейського економічного та соціального комітету та Комітету регіонів щодо розвитку європейського виміру у спорті /* COM/2011/0012 final */. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52011DC0012> (дата звернення: 13.10.2022).
4. Резолюція Ради та представників урядів держав-членів, які зустрічаються в рамках Ради, щодо Робочого плану Європейського Союзу зі спорту (1 січня 2021 року – 30 червня 2024 року) 2020/C 419/01. ОJ. С. 419, 4.12.2020, р. 1–11/ URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A42020Y1204%2801%29&qid=1660036593502> (дата звернення: 14.10.2023).
5. Рішення Ради 2007/412/JHA від 12 червня 2007 року про внесення змін до Рішення 2002/348/JHA щодо безпеки під час футбольних матчів міжнародного масштабу. ОJ. L 155, 15.6.2007, р. 76-77. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32007D0412> (дата звернення: 15.10.2023).
6. Резолюція Ради щодо оновленого довідника з рекомендаціями щодо міжнародного співробітництва поліції та заходів щодо запобігання та контролю насильства та заворушень у зв'язку з футбольними матчами міжнародного масштабу, у яких бере участь принаймні одна держава-член («Посібник ЄС з футболу»). ОJ. С 444, 29.11.2016, р. 1-36. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32016G1129%2801%29> (дата звернення: 21.11.2022).
7. Рішення Комісії про ухвалення Угоди про співпрацю між Європейською Комісією та Союзом європейських футбольних асоціацій (UEFA) C(2022) 3721 final. URL: https://sport.ec.europa.eu/sites/default/files/2022-10/C_2022_3721_1_EN_annexe_acte_autonome_part1_v5_0.pdf (дата звернення: 21.11.2023).
8. Рішення Комісії про ухвалення Угоди про співпрацю між Європейською Комісією та Союзом Європейських Олімпійських Комітетів (EOC) C(2022) 257 final. URL: https://sport.ec.europa.eu/sites/default/files/2022-10/C_2022_257_1_EN_annexe_acte_autonome_part1_v2.pdf (дата звернення: 22.11.2021).
9. Рішення суду від 15 грудня 1995 року. Бельгійський союз футбольної асоціації ASBL проти Жана-Марка Босмана, Royal club liégeois SA проти Жана-Марка Босмана та інших і Союз європейських футбольних асоціацій (UEFA) проти Жана-Марка Босмана. (C-415/93) URL: <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-415/93> (дата звернення: 12.10.2023).
10. Рішення Суду (Велика палата) від 12 квітня 2005 р. Ігор Сімутенков проти Міністерства освіти та культури та Королівської федерації футболу Іспанії (C-265/03 – Simutenkov). URL: <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=en&num=C-265/03> (дата звернення: 07.12.2023).
11. Рішення Суду (Велика палата) від 4 жовтня 2011 р. Футбольна асоціація Premier League Ltd та інші проти QC Leisure та інші (C-403/08) і Карен Мерфі проти Media Protection Services Ltd (C-429/08). URL: <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-403/08&language=en> (дата звернення: 07.12.2023).
12. Рішення Суду (Велика палата) від 21 грудня 2023 р. Компанія Європейської суперліги (C-333/21). URL: <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-333/21> (дата звернення: 10.01.2024).

13. Угода про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Міжнародний договір від 27.06.2014 р. *Офіційний вісник України*. 2014. № 75. Том 1. Ст. 2125. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (дата звернення: 10.01.2024).
14. Про Регламент Верховної Ради України : Закон України від 10.02.2010 р. № 1861-VI. *Офіційний вісник України*. 2010. № 12. Ст. 565. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-17#Text> (дата звернення: 10.01.2024).
15. Висновок щодо проєкту Закону України «Про внесення зміни до статті 52 Закону України "Про фізичну культуру і спорт" щодо уточнення вимог до осіб, які призначаються членами наглядової ради Національної лабораторії антидопінгового контролю» (реєстр. 8428 від 06.02.2023, н.д. А.Кожем'якін та ін.). URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1666240> (дата звернення: 10.01.2024).

REFERENCES:

1. Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union. OJ. C 202, 7.6.2016, p. 1-388. Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12016ME%2FTXT>
2. White Paper – White Paper on Sport {SEC(2007) 932} {SEC(2007) 934} {SEC(2007) 935} {SEC(2007) 936}. Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52007DC0391>
3. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions Developing the European Dimension in Sport /* COM/2011/0012 final */. Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52011DC0012>
4. Resolution of the Council and of the Representatives of the Governments of the Member States meeting within the Council on the European Union Work Plan for Sport (1 January 2021-30 June 2024) 2020/C 419/01. OJ. C. 419, 4.12.2020, p. 1-11. Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A42020Y1204%2801%29&qid=166036593502>
5. Council Decision 2007/412/JHA of 12 June 2007 amending Decision 2002/348/JHA concerning security in connection with football matches with an international dimension. OJ. L 155, 15.6.2007, p. 76-77. Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32007D0412>
6. Council Resolution concerning an updated handbook with recommendations for international police cooperation and measures to prevent and control violence and disturbances in connection with football matches with an international dimension, in which at least one Member State is involved ('EU Football Handbook'). OJ. C 444, 29.11.2016, p. 1-36. Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32016G1129%2801%29>
7. Commission Decision adopting the Arrangement for Cooperation between the European Commission and the Union of European Football Associations (UEFA) C(2022) 3721 final. Retrieved from: https://sport.ec.europa.eu/sites/default/files/2022-10/C_2022_3721_1_EN_annexe_acte_autonome_part1_v5_0.pdf
8. Commission Decision adopting the Arrangement for Cooperation between the European Commission and the Union of European Olympic Committees (EOC) C(2022) 257 final. Retrieved from: https://sport.ec.europa.eu/sites/default/files/2022-10/C_2022_257_1_EN_annexe_acte_autonome_part1_v2.pdf
9. Judgment of the Court of 15 December 1995. Union royale belge des sociétés de football association ASBL v Jean-Marc Bosman, Royal club liégeois SA v Jean-Marc Bosman and others and Union des associations européennes de football (UEFA) v Jean-Marc Bosman. (C-415/93) Retrieved from: <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-415/93>
10. Judgment of the Court (Grand Chamber) of 12 April 2005. Igor Simutenkov v Ministerio de Educación y Cultura and Real Federación Española de Fútbol (C-265/03–Simutenkov). Retrieved from: <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=en&num=C-265/03>
11. Judgment of the Court (Grand Chamber) of 4 October 2011. Football Association Premier League Ltd and Others v QC Leisure and Others (C-403/08) and Karen Murphy v Media Protection Services Ltd (C-429/08). Retrieved from: <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-403/08&language=en>
12. Judgment of the Court (Grand Chamber) of 21 December 2023. European Superleague Company (C-333/21). Retrieved from: <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-333/21>
13. Угода про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27.06.2014 р. [Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community and their member states, of the one part, and Ukraine, of the other part : International agreement dated June 27, 2014]. *Official Herald of Ukraine*. 2014. № 75. Том 1. Ст. 2125. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011
14. Закон України "Про Регламент Верховної Ради України [On the Regulations of the Verkhovna Rada of Ukraine: Law of Ukraine dated 10.02.2010. No. 1861-VI]. zakon.rada.gov.ua. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-17#Text>
15. Висновок щодо проєкту Закону України «Про внесення зміни до статті 52 Закону України "Про фізичну культуру і спорт" щодо уточнення вимог до осіб, які призначаються членами наглядової ради Національної лабораторії антидопінгового контролю» (реєстр. 8428 від 06.02.2023 р., н.д. А.Кожем'якін та ін.) [Conclusion on the draft Law of Ukraine "On amending Article 52 of the Law of Ukraine "On Physical Culture and Sports" on clarifying the requirements for persons who are appointed members of the supervisory board of the National Anti-Doping Control Laboratory"]. <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1666240>

УДК 343.1

DOI <https://doi.org/10.32782/lexsportiva/2023.2.2>

Давидова Ірина Віталівна,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська юридична академія»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5622-671X>

Білошкурський Микола Миколайович,
здобувач I (бакалаврського) рівня вищої освіти
факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»
ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-2945-6749>

ВИКОРИСТАННЯ ПЛАТНИХ ПОСЛУГ У ОНЛАЙН-ВІДЕОІГРАХ ЯК СПОСІБ ПРИХОВАТИ КОРУПЦІЙНІ ЗЛОЧИНИ

В юридичній практиці існує значна кількість прецедентів приховування факту надання та/або отримання неправомірної вигоди задля уникнення покарання за вчинення корупційного злочину. Необхідність виявлення і аналізу існуючих та потенційно можливих способів приховання корупційних діянь є основою превентивної антикорупційної діяльності, особливо, якщо вона реалізується в контексті цивільного та спортивного права.

Метою дослідження є аналіз процесу приховання факту одержання (отримання) неправомірної вигоди шляхом використання онлайн-відеоігор та їх платних послуг у корупційних цілях. У ході аналізу основних проблем щодо запобігання та розслідування злочинів, здійснених у такий спосіб, встановлено відсутність жодних правових зв'язків між сторонами корупційного протиправного діяння під час обміну ігровими предметами в онлайн-сервісі Steam для надання (отримання) неправомірної вигоди.

Доведено, що в межах відкритого провадження у справі про корупційне правопорушення, відповідно до українського законодавства, основною проблемою правоохоронних органів стане відсутність доступу до історії обміну підозрюваних у онлайн-сервісі Steam та взаємодія з власником цього сервісу – компанією Valve, що у своїй господарській діяльності керується законодавством штату Вашингтон (США). Виявлено, що існує перешкода для встановлення факту корупційного правопорушення у можливості видалення особистих акаунтів Steam підозрюваними без згоди з власником онлайн-сервісу, в результаті чого повністю видаляється історія обміну як основний доказ, при цьому відновлення усіх операцій можливе лише у випадку, коли компанія Valve буде залучена свідком у кримінальному провадженні, що суттєво ускладнюється через міжнародний характер протиправного діяння.

Обґрунтовано складність процедури доведення корупційного злочину в суді, оскільки невідомо, чи будуть прийняті докази у вигляді листування між сторонами правопорушення в онлайн-сервісі Steam або будь-якій онлайн-відеогрі, які не віднесено до соціальних мереж та сервісів електронного листування. Також доведення автентичності таких доказів може бути сумнівним через можливість їх коригування та підробки за допомогою функціоналу онлайн-сервісу Steam.

Порушені у статті проблеми відкривають нові горизонти для вдосконалення антикорупційного законодавства та процесу, а тому є перспективою подальших досліджень авторів.

Ключові слова: корупційний злочин, неправомірна вигода, онлайн-відеоігри, онлайн-сервіс, Steam.

DAVYDOVA I. V., BILOSHKURSKYI M. M. USING PAID SERVICES IN ONLINE VIDEO GAMES AS A WAY TO CONCEAL CORRUPTION OFFENCES

There are numerous precedents in legal practice of concealing the fact of giving and/or receiving an unlawful benefit in order to avoid punishment for a corruption offence. The need to identify and analyse existing and potentially possible ways of concealing corruption is the basis of preventive anti-corruption activities, especially when implemented in the context of civil and sports law.

The purpose of the study is to analyse the process of concealing the fact of obtaining (receiving) an unlawful benefit through the use of online video games and their paid services for corrupt purposes. In the course of the analysis of the main problems related to the prevention and investigation of crimes committed in this way, the author established that there are no transactions between the parties to a corruption-related offence when exchanging game items on the Steam online service for the purpose of providing (receiving) an unlawful benefit.

It is proved that within the framework of the open proceedings in the case of a corruption offence, in accordance with Ukrainian legislation, the main problem for law enforcement agencies will be the lack of access to the exchange history of suspects in the Steam online service and interaction with the owner of this service – Valve, which is guided by the legislation of the State of Washington (USA) in its economic activities. A significant obstacle to establishing the fact of a corruption offence was identified in the deletion of personal Steam accounts by the suspects without the

consent of the owner of the online service. As a result, the exchange history is completely deleted as the main evidence, and the restoration of all operations is possible only if Valve is involved as a witness in criminal proceedings, which is complicated by the international nature of the unlawful act.

The author substantiates the complexity of the procedure for proving a corruption offence in court, since it is not known whether evidence in the form of correspondence between the parties to an offence in the online service Steam or any other online video game which is not a social network or email service will be accepted. Also, proving the authenticity of such evidence may be questionable due to the possibility of its adjustment and forgery using the functionality of the Steam online service.

The issues raised in the article open up new horizons for improving anti-corruption legislation and procedure, and therefore are the prospect of further research by the authors.

Key words: corruption offence, unlawful benefit, online video games, online service, Steam.

Постановка проблеми. Нині, в умовах європейської інтеграції України та воєнного стану, актуалізується проблема боротьби з корупцією. За даними організації Transparency International, індекс сприйняття корупції в Україні за 2023 рік, склав 36 балів зі 100 можливих і за період російсько-української війни, починаючи з 2014 року, зріс на 10 балів (+27,8 %), в результаті чого наша країна піднялася з 142 до 104 місця, сягнувши найвищого рівня в історії [1]. Наведена позитивна динаміка була забезпечена завдяки ухваленню Державної антикорупційної програми на 2023–2025 рр. [2], активізації розслідувань корупційних справ ТОП-чиновників та проведення переважної більшості державних закупівель у системі Prozorro тощо. Практика реалізації наведених правових заходів доводить, що антикорупційна політика необхідна як на загальнодержавному рівні, так і на рівні юридичних або фізичних осіб. Проте, особливої актуальності набуває превентивна антикорупційна діяльність, насамперед дослідження способів, які використовуються для приховування факту корупційного злочину.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз методів, які використовують правопорушники для того, щоб приховати отримання неправомірної вигоди та уникнути покарання за корупційні злочини, у тому числі в цивільному праві, з ціллю вдосконалення законодавства, унеможливлення подібних способів та розроблення способів протидії корупції, знаходить своє відображення в багатьох дослідженнях учених-правників. Так, В. Пісний та А. Полях дослідили способи приховання отриманої вигоди посадовими особами шляхом легалізації цих доходів різними способами, вказавши на професійне виконання та комплексний підхід до вчинення такого кримінально карного діяння, як відмивання незаконних доходів [3, с. 159]. Н. Кимлик дослідила деякі способи приховати злочини корупційної спрямованості, зокрема, акцентувавши увагу на залученні посадових осіб та зловживанні ними владою, вказавши на конспіративність, фальсифі-

кації обліку та звітності, виготовлення фіктивних документів, внесення змін до документів, приховування документів і подібних вчинків, як діянь, вчинених посадовими особами з ціллю приховати корупційний злочин. Також було виділено службові підроблення, як зловживання владою, що саме по собі є одним із основоположних способів приховання корупційних злочинів [4, с. 68–70].

С. Косаняк вважає, що для того, аби приховати вчинення багатьох злочинів, у тому числі, пов'язаних з корупцією, насамперед, маскується протиправний характер виконуваних дій, використовуються прогалини в нормах права, а також посадовими особами приймаються рішення про внесення до норм права змін, щоб створити сприятливі можливості для корупційних діянь [5, с. 26]. С. Шашрава і К. Чишко провели аналіз протидії та запобігання корупції в країнах Азії, зокрема, Японії, Сінгапурі, Китаї, Південній Кореї, а також навели перспективи застосування набутого досвіду цих країн в Україні [6, с. 348]. О. Запінчанський розглянув деякі психологічні методи виявлення й аналізу поведінки державних службовців, як актуальних методів боротьби та протидії корупційним злочинам у державній службі [7, с. 45].

Стосовно досліджень антикорупційної діяльності в спорті слід відзначити працю Б. Коуфалова та Я. Пінкава, в якій вони дослідили можливі протиправні дії у спорті та необхідність гармонізації правових норм кримінального та спортивного права [8]. Т. Сербі розглядає принцип «верховенства права» щодо розгляду корупційних справ, у яких фігурують спортсмени, а також конкуруючі вимоги приватного спортивного права та національних правових систем щодо регулювання корупції серед спортсменів [9]. С. Гардінер, Дж. Паррі та С. Робінсон доводять, що основою попередження корупції у спорті є доброчесність самих спортсменів і спортивних менеджерів [10]. Х. Філіппу та Т. Хайнс за матеріалами управлінських документів провели аналіз найкращих практик боротьби з хабарництвом і корупцією,

які існують у міжнародних спортивних керівних органах і виявили відсутність адекватної антикорупційної політики [11]. Проте, проблема уникнення покарання або приховання корупційного злочину за допомогою легальних механізмів, що розпочата авторами у [12, с. 18–22], на прикладі спортивного права залишається недостатньо розвиненою, особливо в Україні. Тим більше, використання функціоналу онлайн-відеоігор у частині платних послуг як способу приховати отримання неправомірної вигоди, а, відповідно, уникнути покарання за корупційні злочини, досліджується вперше.

Мета статті полягає в детальному аналізі використання онлайн-відеоігор та їх платних послуг у корупційних цілях, зокрема, задля того, щоб приховати факт одержання неправомірної вигоди, а, відповідно, корупційного злочину.

Виклад основного матеріалу. Нині відома значна кількість способів, якими активно користуються в Україні та світі задля того, аби приховати факт корупційних злочинів. Так, в корупційних цілях злочинці часто укладають договори, наприклад, договір дарування, який допомагає або зовсім приховати факт корупції, або, щонайменше, уникнути покарання за неї [12].

Окрім договорів, сьогодні, в умовах інформаційного суспільства, набуває актуальності й велика кількість інших, більш прогресивних та менш відомих правоохоронним органам засобів для приховання факту корупційних злочинів. З розвитком інформаційних технологій і появою інтернету, соціальних мереж, велика кількість злочинців почала використовувати їх у своїх цілях. Так, з'явилися додаткові шляхи отримання неправомірної вигоди, корупціонери почали використовувати соціальні мережі для зв'язку та обговорень умов отримання чи розмірів хабарів, що значно ускладнило їх викриття. Інші злочинці теж почали використовувати соціальні мережі для продажу нелегальних неконтрольованих речовин, зброї, комунікації зі спільниками, чи потенційними клієнтами, контрабанди; крім того, особливого розповсюдження набуло кібершахрайство, кібернасилля і подібне.

З використанням соціальних мереж у злочинних цілях правоохоронці навчилися швидко та ефективно боротися, знаходити правопорушників та притягувати їх до відповідальності. Крім того, судова практика показала, що повідомлення (з додатками), відправлені через електронну пошту або застосунки-месенджери, є електронним доказом, а отже, якщо вони мають відношення до справи, розглядаються судом, – таке рішення

ухвалила Велика Палата Верховного Суду України у справі № 916/3027/21 від 21 червня 2023 року [13], що буде важливим правовим інструментом у процесі притягнення до відповідальності підозрюваних як у корупційних, так і в інших злочинах осіб, які в процесі правопорушення використовували соціальні мережі чи електронні пошти. Законодавча політика теж почала спрямовуватися на запобігання кіберзлочинами, зокрема з прийняттям Закону України «Про основні засади кібербезпеки в Україні» від 5 жовтня 2017 року [14] та внесенням змін до Кримінального Кодексу України [15], але через подальший розвиток інформаційних технологій з'являлися нові способи використання інформаційних технологій з мінімальними ризиками для злочинців, внаслідок чого проблема суттєво загострилася. Як зазначає О. Бодунова, кібершахрайство, яке є лише одним із видів злочинів з використанням інформаційних технологій, нині досі виходить на міжнародний рівень, що ускладнює виявлення та запобігання таких злочинів [16].

Так, одним із менш ризикових способів використання інформаційних технологій, який зародився не так давно та який достатньо активно почали використовувати у злочинних цілях, стали онлайн-відеоігри. Є підстави вважати, що цей спосіб можна також використовувати в корупційних цілях. Онлайн-відеоігри, де можлива комунікація з іншими гравцями, стали досить популярними впродовж останніх десятиліть. За підрахунками Дж. Ховарта, кількість гравців в онлайн-відеоіграх з 2015 по 2023 рік збільшилася з 2,03 мільярдів до 3,22 мільярдів осіб. А станом на 2024 рік, ця кількість може сягнути 3,32 мільярдів [17].

Наведена статистика в табл. 1 дає розуміння, що встановити контроль правоохоронних органів за діями понад 3 млрд гравців неможливо, так само як попередити та запобігти потенційним злочинам, які здійснюються у ході використання онлайн-відеоігор. При цьому правопорушникам досить легко схилити третіх осіб до скоєння злочину.

Прикладом застосування онлайн-відеоігор у злочинних цілях є випадок використання гри Fortnite для розповсюдження наркотичних речовин у Великій Британії [18]. У 2021 році, під час шаленої популярності цієї онлайн гри деякі злочинні угруповання використовували її для комунікації з дітьми від 12 років (саме цей вік є мінімальним порогом для входження в дану гру) та використовували їх як кур'єрів наркотичних речовин, або ж просто вмовляли їх зберігати в себе наркотичні речовини в обмін на ігрову

Таблиця 1

Динаміка чисельності гравців онлайн-відеоігор у 2015–2024 рр.

Рік	Кількість гравців, млрд осіб	Щорічний приріст гравців (+/-), млн осіб	Зростання у % до минулого року (+/-)
2015	2,03	—	—
2016	2,17	+140	+6,90
2017	2,33	+160	+7,37
2018	2,49	+160	+6,87
2019	2,64	+150	+6,02
2020	2,81	+170	+6,44
2021	2,96	+150	+5,34
2022	3,09	+130	+4,39
2023	3,22	+130	+4,21
2024	3,32	+100	+3,11

Джерело: сформовано за даними, наведеними у [17].

валюту (ігрова валюта у грі Fortnite – V-buck – 1000 одиниць якої коштувала 8 фунтів стерлінгів, більшість же інших ігрових товарів, які теж пропонувалися дітям, вартували приблизно від 7 до 16 фунтів стерлінгів). Крім того, злочинці, які торгують наркотичними засобами, переконували дітей-гравців онлайн гри, стати їх клієнтами.

Власники та менеджери Fortnite заявили, що почали співпрацю з правоохоронними органами для вжиття необхідних заходів [18].

З цього випливає один із можливих варіантів отримання неправомірної вигоди посередництвом онлайн-відеоігор – отримання хабаря у вигляді ігрової валюти, послуг чи ігрових речей. Згідно ст. 364.1, під неправомірною вигодою розуміються грошові кошти, або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи чи будь-які інші активи немайнового чи негрошового характеру, які пропонують, обіцяють, надають або одержують без законних на те підстав [15]. Отже, ігрова валюта, послуги, речі тощо, які до того ж, вартують реальних грошей, цілком підпадають під визначення «неправомірна вигода» та можуть вважатися нею.

Але такий варіант не передбачає виведення з гри реальних коштів, тобто, неправомірна вигода, одержана в такий спосіб, залишиться у грі. Саме тому таке застосування онлайн-відеоігор у корупційних цілях можливе, але малоімовірно через свою невідповідність для корупціонера.

Слід детально розглянути можливі варіанти використання онлайн-відеоігор у цілях приховання факту одержання неправомірної вигоди, завдяки яким неправомірну вигоду можна буде одержати не тільки у онлайн-відеогрі, а й вивести реальними коштами. Пропонуємо розібрати це на прикладі платформи Steam та онлайн-відеоігор – Counter-Strike 2 [19] та Dota 2 [20], що задіяні у кіберспорті, а тому перебувають в орбіті спортивного права.

Steam є онлайн-сервісом від компанії Valve, який пропонує всім охочим з 13 років зареєструватися підписниками, попередньо уклавши угоду встановленого зразка, якою декларуються права та обов'язки підписників [21].

Після реєстрації підписник матиме доступ як до безкоштовних ігор, наприклад, Counter-Strike 2 [19] чи Dota 2 [20], так і платних. Слід зазначити, що у безкоштовних іграх також передбачені деякі платні послуги, зокрема зовнішній вигляд ігрових персонажів, ігрової зброї тощо.

Кожен підписник може поповнити свій гаманець Steam та витратити гроші на платний контент. За угодою підписника, а саме, пункту 3, під пункту А, при поповненні свого гаманця Steam, підписник гарантує, що він є законним власником карти, ПІН-кода, ключа або облікового запису, пов'язаних з цим платежем і уповноважує Valve на списання коштів зі своєї кредитної (дебетової) картки або на обробку свого платежу за допомогою стороннього платіжного оператора для оплати, передплати, поповнення гаманця Steam, купівлі віртуального товару або оплати інших витрат [21].

Тобто перевести гроші на чужий гаманець Steam, а також вивести кошти зі свого гаманця Steam на карту не можна. Але в цьому онлайн-сервісі існує торговельний майданчик. Будь-який підписник може виставити на цьому майданчику внутрішні ігрові предмети, зокрема від ігор Counter-Strike 2 та Dota 2, а також кожен підписник має змогу витратити гроші зі свого гаманця Steam та купити у іншого підписника на торговельному майданчику будь-який віртуальний предмет для гри.

Після списання обумовленої суми коштів (вартість предмету, комісії онлайн-сервісу Steam та податку) з гаманця Steam, предмет опиняється в інвентарі підписника. Підписник не купує безпосередньо предмет чи права на володіння ним, а купує або обмінює лише підписку на право користуватися таким предметом. Деталі щодо обмінів чи купівель на торгівельному майданчику зазначено в пункті 3 підпункту D угоди підписника [21].

Підписник, після купівлі ігрового предмету в іншого підписника, може користуватися ним, але не може продавати його на торгівельному майданчику або обмінювати в обмінах з іншими підписниками впродовж наступних 14 днів.

Після того, як з моменту купівлі або обміну ігрового предмета минуло 14 днів, підписник може продавати його на торгівельному майданчику або обмінюватися з іншими підписниками.

Щодо продажу ігрових предметів та одержання за них реальних коштів – норми поведінки у Steam, на які автоматично погоджується кожний підписник цього ігрового онлайн-сервісу, забороняють займатися будь-якою комерційною діяльністю, а, відповідно, і обмінювати ігрові предмети на реальні гроші, а дозволяють лише на валюту в гаманці Steam чи бартером на інші предмети. Також ці правила забороняють займатися незаконною діяльністю, відповідно, корупційними злочинами теж [22].

Та існує велика кількість сторонніх сервісів, які дозволяють обмінювати на реальні гроші ігрові предмети з різних ігор, зокрема з Counter-Strike 2 та Dota 2. Відповідно, користуючись саме такими сервісами, а також функціоналом онлайн-сервісу Steam, виникає можливість замаскувати одержання неправомірної вигоди.

Тобто особа може вносити на свій гаманець Steam кошти (згідно з угодою підписника, не більше 2000 доларів США на добу або суму, еквівалентну цій сумі в іншій валюті). Далі особа може витратити внесені кошти для купівлі ігрових предметів на торгівельному майданчику. Коли з моменту обміну минує 14 днів, особа може здійснити обмін з особою, якій дає хабар. Особа, яка отримала неправомірну вигоду у вигляді ігрових предметів, коли з моменту обміну минує 14 днів, матиме змогу, користуючись сторонніми сервісами, продати отримані предмети за реальні кошти саме на сторонніх сервісах. Такі дії суттєво ускладнюють доведення отримання неправомірної вигоди та притягнення винних у корупційних злочинах до відповідальності.

По-перше, під час обміну ігровими речами, не залежно від того, чи це обмін між особою, що надає хабар та особою, що приймає хабар у вигляді ігрових речей, чи між особою, яка отримала хабар та стороннім сервісом, якому вона продає отриману неправомірну вигоду у вигляді ігрових речей за реальні кошти. При цьому сторони не заключають між собою жодних правочинів. А тому довести, що обмінні речі були хабарем, а не, наприклад, подарунком, важко.

По-друге, хоч історію обміну і не можна видалити, доступ до історії обмінів мають лише сторони обміну та сам онлайн сервіс Steam, що працює відповідно до законів штату Вашингтон (США) [21]. Виникає питання, чи буде згаданий онлайн-сервіс співпрацювати з правоохоронними органами України за українським законодавством, а якщо буде, то скільки це займе часу.

По-третє, будь-який підписник Steam має змогу подати заявку про видалення акаунта до служби підтримки онлайн-сервісу та, якщо доведе, що він є власником акаунта, акаунт буде видалено разом з історією обміну [23]. Якщо такі дії зроблять обидві сторони корупційного правопорушення, єдиним, хто матиме доступ до історії такого обміну – онлайн-сервіс Steam, співпраця якого з правоохоронними органами під питанням.

По-четверте, листування між отримувачем та надавачем хабаря за допомогою онлайн-сервісу Steam, чи в будь-якій онлайн-відеогрі – не є листування в соціальній мережі чи електронній пошті, а тому, постає питання, чи будуть прийматися в суді докази у вигляді, наприклад, фото екрану (скріншотів) з листуванням, яке відбувалося в онлайн-відеогрі або за допомогою онлайн-сервісу. А якщо навіть такі фото екрану (скріншоти) і будуть визнані доказами, постає проблема доведення їх автентичності. Адже кожен підписник онлайн-сервісу Steam може поставити будь-яке ім'я і фото свого профілю, у тому числі, майстерно підробивши чужий профіль.

Поставлені у статті проблеми, відсутність судової практики, новизна способу приховати корупційні злочини шляхом використання відеоігор та платних послуг в ігрових онлайн-сервісах, значно ускладнюють не тільки заходи запобігання корупційним злочинам, а й виявлення та притягнення до відповідальності правопорушників, які використовують платні послуги в онлайн-відеоіграх з метою приховання фактів надання та отримання неправомірної вигоди.

Висновки. Провівши детальний аналіз способів приховати надання та отримання неправомірної вигоди, а, відповідно, уникнути покарання

за корупційні злочини, можна дійти висновку, що такий спосіб, в силу новаторства, відсутності судової практики та новизни, має обширний перелік проблемних аспектів, особливо в питаннях запобігання та протидії корупційним економічним злочинам, здійсненим у такий спосіб. Так, до головних проблем в боротьбі та запобіганню злочинам, здійсненим в такий спосіб можна віднести:

– відсутність факту укладання будь-яких правочинів між сторонами корупційного правопорушення під час надання неправомірної вигоди, шляхом обміну ігровими предметами в онлайн-сервісі Steam;

– відсутність доступу до історії обміну у правоохоронців та питання взаємодії онлайн-сервісу Steam та компанії Valve, які здійснюють свою діяльність відповідно до законодавства штату Вашингтон (США) з українськими правоохоронцями, в межах відкритої справи, що проводиться відповідно до українського законодавства.

– можливість учасниками злочину, як особою, яка надає неправомірну вигоду, так і особою, яка приймає неправомірну вигоду, видалити свої акаунти Steam, за власним бажанням, а, відповідно, і видалити історію обміну, залишивши її тільки у компанії Valve та онлайн-сервісі Steam, співпраця яких з правоохоронними органами досі під питанням.

Обґрунтовано складність проблеми доведення злочину в судовому порядку, а саме, проблема прийняття доказів у вигляді листування між особами правопорушеннями в онлайн-сервісі Steam, чи будь-якій онлайн-відеогрі, які не є ні соціальною мережею, ні електронною поштою, а також доведення їх автентичності з причини можливості легкої підробки, в силу функціональності та можливостей онлайн-сервісу Steam. Поставлена у статті проблематика набуває своєї актуальності в умовах диджиталізації правовідносин і започатковує новий цикл подальших досліджень авторів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Corruption Perceptions Index – 2023. *Transparency International Ukraine*. URL: <https://ti-ukraine.org/en/research/corruption-perceptions-index-2023>
2. Про затвердження Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки : Постанова Кабінет Міністрів України від 4 березня 2023 р. № 220. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2023-%D0%BF#Text>
3. Пісний В. І., Полях А. М. Спосіб вчинення легалізації (відмивання) майна, одержаного службовою особою у вигляді неправомірної вигоди. *Juris Europensis Scientia*. 2023. Вип. 1. С. 159–164. DOI: <https://doi.org/10.32782/chern.v1.2023.30>
4. Кимлик Н. В. Злочини корупційної спрямованості: способи їх приховування. *Вісник Академії адвокатури України*. 2014. Т. 11. № 3. С. 64–72. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vaau_2014_11_3_9
5. Косаняк С. С. Способи готування, способи вчинення зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги та способи маскувannya злочинних дій. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2019. Вип. 1. С. 23–27. DOI: <https://doi.org/10.32850/sulj.2019.1-6>
6. Шатрава С. О., Чишко К. О. Зарубіжний досвід запобігання та протидії корупції в країнах Азії та перспективи його використання в Україні. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2023. № 1(79). С. 348–353. DOI: <https://doi.org/10.32840/1813-338X-2023.1.57>
7. Зарічанський О. А. Психологічні методи виявлення й аналізу корупційної поведінки у державних структурах. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Психологія*. 2023. № 4. С. 45–50. DOI: <https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2023.4.9>
8. Coufalová B., Pinkava J. Corruption in sports environment. *International and Comparative Law Review*. 2013. Vol. 13. No. 2. P. 97–110. DOI: <https://doi.org/10.1515/iclr-2016-0073>
9. Serby T. Sports corruption: Sporting autonomy, Lex Sportiva and the rule of law. *Entertainment and Sports Law Journal*. 2017. Vol. 15. No. 1. P. 1–9. DOI: <https://doi.org/10.16997/eslj.204>
10. Gardiner S., Parry J., Robinson S. Integrity and the corruption debate in sport: Where is the integrity? *European Sport Management Quarterly*. 2017. Vol. 17. No. 1. P. 6–23. DOI: <https://doi.org/10.1080/16184742.2016.1259246>
11. Philippou C., Hines T. Anti-bribery and corruption policies in International Sports Governing Bodies. *Frontiers in Sports and Active Living*. 2021. No. 3. 649889. DOI: <https://doi.org/10.3389/fspor.2021.649889>
12. Давидова І. В., Білошкурський М. М. Договір дарування як спосіб уникнути покарання за корупційні злочини. *Часопис цивілістики*. 2023. Вип. 50. С. 18–23. DOI: <https://doi.org/10.32782/chc.v050.2023.3>
13. Постанова Верховного суду від 21.06.2023 р., судова справа № 916/3027/21. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112088045>
14. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України : Закон України від 05.10.2017 р. № 2163-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text>
15. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

16. Бодунова О. М. Запобігання злочинності у сфері інформаційних технологій в умовах воєнного стану в Україні. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія: Право*. 2023. Том 2. № 75. С. 83–87. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.75.2.13>
17. Howarth J. How Many Gamers Are There? (New 2024 Statistics). *Exploding Topics*. URL: <https://explodingtopics.com/blog/number-of-gamers>
18. Donnelley P. Fortnite ‘used by crime gangs’ to groom kids to become their drug mules. *Daily Star*. 21.03.2021. URL: <https://www.dailystar.co.uk/news/latest-news/fortnite-used-crime-gangs-groom-23770218>
19. Counter-Strike 2. *Steam*. URL: https://store.steampowered.com/app/730/CounterStrike_2/?
20. Dota 2. *Steam*. URL: https://store.steampowered.com/app/570/Dota_2/?
21. Steam Subscriber Agreement. *Steam*. URL: https://store.steampowered.com/subscriber_agreement/english/
22. Steam Online Conduct. *Steam*. URL: https://store.steampowered.com/online_conduct/
23. AccountDeletion–CommonQuestions. *Steam*. URL: <https://help.steampowered.com/uk/faqs/view/21A6-7C93-6CFE-100B>

REFERENCES:

1. Transparency International Ukraine. (2024, January 30). *Corruption Perceptions Index – 2023*. <https://ti-ukraine.org/en/research/corruption-perceptions-index-2023>
2. On Approval of the State Anti-Corruption Programme for 2023–2025 Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of 2023, No. 220 (2023). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2023-%D0%BF#Text> [in Ukrainian]
3. Pисnyi, V. I., & Poliakh, A. M. (2023). Sposib vchynennia lehalizatsii (vidmyvannia) maina, oderzhanoho sluzhbovoiu osoboio u vyhladi nepravomirnoi vyhody [Method of performing legalization (laundering) of property received by an official person as an unlawful benefit]. *Juris Europensis Scientia*, (1), 159–164. <https://doi.org/10.32782/chern.v1.2023.30> [in Ukrainian]
4. Kymlyk, N. V. (2014). Zlochyny koruptsiinoi spriamovanosti: sposoby yikh prykhovuvannia [Crime corruption orientation: Ways of hiding]. *Bulletin of the Academy of Advocacy of Ukraine*, 11(3), 64–72. http://nbuv.gov.ua/UJRN/vaau_2014_11_3_9 [in Ukrainian]
5. Kosaniak, S. S. (2019). Sposoby hotuvannia, sposoby vchynennia zlovzhyvannia povnovazhenniamy osobamy, yaki nadaiut publichni posluhy ta sposoby maskuvannia zlochyynykh dii [Ways of preparation, abuse by authorized persons, who provide public services, and ways of criminal actions camouflage]. *The South Ukrainian Law Journal*, (1), 23–27. <https://doi.org/10.32850/sulj.2019.1-6> [in Ukrainian]
6. Shatrava, S. O., & Chyshko, K. O. (2023). Zarubizhnyi dosvid zapobihannia ta protydi koruptsii v krainakh Azii ta perspektyvy yoho vykorystannia v Ukraini [Features of state anti-corruption policy in Eastern Countries]. *States and Regions. Series: Law*, 1(79), 348–353. <https://doi.org/10.32840/1813-338X-2023.1.57> [in Ukrainian]
7. Zarichanskyi, O. A. (2023). Psykholohichni metody vyavlennia y analizu koruptsiinoi povedinky u derzhavnykh strukturakh [Psychological methods of detecting and analyzing corruptive behavior in state structures]. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: Psychology*, (4), 45–50. <https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2023.4.9> [in Ukrainian]
8. Coufalová, B., & Pinkava, J. (2013). Corruption in sports environment. *International and Comparative Law Review*, 13(2), 97–110. <https://doi.org/10.1515/iclr-2016-0073>
9. Serby, T. (2017). Sports corruption: Sporting autonomy, Lex Sportiva and the rule of law. *Entertainment and Sports Law Journal*, 15(1), 1–9. <https://doi.org/10.16997/eslj.204>
10. Gardiner, S., Parry, J., & Robinson, S. (2017). Integrity and the corruption debate in sport: Where is the integrity? *European Sport Management Quarterly*, 17(1), 6–23. <https://doi.org/10.1080/16184742.2016.1259246>
11. Philippou, C., & Hines, T. (2021). Anti-bribery and corruption policies in International Sports Governing Bodies. *Frontiers in Sports and Active Living*, (3), 649889. <https://doi.org/10.3389/fspor.2021.649889>
12. Davydova, I. V., & Biloskurskyi, M. M. (2023). Dohovir daruvannia yak sposib unyknyty pokarannia za koruptsiini zlochyny [A donation contract as a way to avoid punishment for corruption offenses]. *Journal of Civil Studies*, (50), 18–23. <https://doi.org/10.32782/chc.v050.2023.3> [in Ukrainian]
13. Ruling of the Supreme Court in court case No. 916/3027/21 (2023). <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112088045> [in Ukrainian]
14. On the Basic Principles of Ensuring Cybersecurity of Ukraine Law of Ukraine of 2017, No. 2163-VIII (2017). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text> [in Ukrainian]
15. Criminal Code of Ukraine of 2001, No. 2341-III (2001). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> [in Ukrainian]
16. Bodunova, O. (2023). Zapobihannia zlochyynnosti u sferi informatsiinykh tekhnolohii v umovakh voiennoho stanu v Ukraini [Prevention of crime in the field of information technologies in the conditions of martial law in Ukraine]. *Uzhhorod National University Herald. Series: Law*, 2(75), 83–87. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.75.2.13> [in Ukrainian]
17. Howarth, J. (2024, January 29). *How Many Gamers Are There? (New 2024 Statistics)*. Exploding Topics. <https://explodingtopics.com/blog/number-of-gamers>
18. Donnelley, P. (2021, March 21). Fortnite ‘used by crime gangs’ to groom kids to become their drug mules. *Daily Star*. <https://www.dailystar.co.uk/news/latest-news/fortnite-used-crime-gangs-groom-23770218>
19. Steam. (2023). *Counter-Strike 2*. https://store.steampowered.com/app/730/CounterStrike_2/?
20. Steam. (2023). *Dota 2*. https://store.steampowered.com/app/570/Dota_2/?
21. Steam. (2023). *Steam Subscriber Agreement*. https://store.steampowered.com/subscriber_agreement/english/

22. Steam. (2023). *Steam Online Conduct*. https://store.steampowered.com/online_conduct/

23. Steam. (2023). *Account Deletion – Common Questions*. <https://help.steampowered.com/uk/faqs/view/21A6-7C93-6CFE-100B>

УДК 342.951:796

DOI <https://doi.org/10.32782/lexsportiva/2023.2.3>

Романенко Людмила Віталіївна,
кандидатка юридичних наук,
викладачка кафедри фізичного виховання
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1732-0214>

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ

У статті представлено перспективи розвитку публічного адміністрування фізичної культури та спорту в умовах військового стану та повоєнного відновлення. Розглянуто концепцію людиноцентризму і її вплив на стратегічні напрямки публічного адміністрування фізичної культури та спорту. Звернуто увагу на нагальну потребу у розмежуванні повноважень між Міністерством молоді та спорту України, Національним Олімпійським Комітетом, національними федераціями. Запропоновано конкретні механізми та рішення щодо державно-приватного партнерства у рамках відбудови та реконструкції спортивної інфраструктури, яка значно зруйнована внаслідок повномасштабного вторгнення з боку росії. У статті авторкою акцентується увага на тому, що на сьогодні відсутня військово-фізична підготовка як допризовної молоді так і осіб призовного віку. Звернуто увагу на нагальну потребу у розмежуванні повноважень між Міністерством молоді та спорту України, Національним Олімпійським Комітетом, національними федераціями. Запропоновано конкретні механізми та рішення щодо державно-приватного партнерства у рамках відбудови та реконструкції спортивної інфраструктури, яка значно зруйнована внаслідок повномасштабного вторгнення з боку росії. У статті авторкою акцентується увага на тому, що на сьогодні відсутня військово-фізична підготовка як допризовної молоді так і осіб призовного віку. З приводу цього надано обґрунтовані пояснення. У процесі дослідження висвітлено ряд питань, які виникли під час використання штучного інтелекту у сфері фізичної культури та спорту та перспективні вектори подальшого його впровадження. Досліджено окремі питання правового регулювання публічних (державних) послуг в сфері фізичної культури і спорту. А також, у процесі дослідження виявлено, що законодавче регулювання в умовах розмаїття форм власності та суб'єктів господарювання не встигає за розвитком відносин у галузі фізичної культури та спорту.

Ключові слова: публічне адміністрування, людиноцентризм, військовий стан, фізична культура, спорт.

ROMANENKO L.V. DEVELOPMENT PROSPECTS OF PUBLIC ADMINISTRATION OF PHYSICAL CULTURE AND SPORT

The article presents the prospects for the development of public administration of physical culture and sports in the conditions of martial law and post-war reconstruction. The concept of people-centrism and its influence on the strategic directions of public administration of physical culture and sports are considered. Attention was drawn to the urgent need to delimit powers between the Ministry of Youth and Sports of Ukraine, the National Olympic Committee, and national federations. Specific mechanisms and solutions for public-private partnership in the framework of rebuilding and reconstruction of the sport infrastructure, which was significantly destroyed as a result of the full-scale invasion by Russia, are proposed. The author's article focuses attention on the fact that there is currently no military physical training for both pre-conscription youth and persons of conscription age. Attention was drawn to the urgent need for separation of powers between the Ministry of Youth and Sports of Ukraine, the National Olympic Committee, and national federations. Specific mechanisms and solutions for public-private partnership in the framework of rebuilding and reconstruction of the sports infrastructure, which was significantly destroyed as a result of the full-scale invasion by Russia, are proposed. In the article, the author focuses attention on the fact that there is currently no military physical training for both pre-conscription youth and persons of conscription age. Attention was drawn to the urgent need for separation of powers between the Ministry of Youth and Sports of Ukraine, the National Olympic Committee, and national federations. Specific mechanisms and solutions for public-private partnership in the framework of the reconstruction and reconstruction of the sports infrastructure, which was significantly destroyed as a result of the full-scale invasion by Russia, are proposed. In the article, the author focuses attention on the fact that there is currently no military physical training for both pre-conscription youth and persons of conscription age. Reasonable explanations have been given in this regard. In the process of research, a number of issues that arose during the use of artificial intelligence in the field of physical culture and sport and promising vectors of its further implementation were highlighted.

Some issues of legal regulation of public (state) services in the field of physical culture and sport. Also, in the process of research, it was found that legislative regulation in the conditions of the diversity of forms of ownership and business entities does not keep up with the development of relations in the field of physical culture and sport.

Key words: public administration, people-centrism, martial law, physical culture, sports. Formulation of the problem. Pop a full-scale military aggression.

Постановка проблеми. Попри повномасштабну військову агресію спортивне життя у країні триває. Продовжують працювати дитячо-юнацькі спортивні школи, проходять обласні та всеукраїнські змагання, відбуваються спортивно-масові заходи практично у більшості областей України, крім тимчасово окупованих територій. Провідні атлети України долучаються до всіх проєктів Мінмолодьспорту України, НОК з метою популяризації здорового способу життя та спорту і залучення до рухової активності якомога більшої кількості різних верств населення, передусім школярів і студентів.

У січні 2024 року на зимових Юнацьких Олімпійських іграх Канудо Україну представлять наші найкращі юні олімпійці, а влітку весь світ буде спостерігати за виступами своїх спортсменів на Олімпійських іграх у Парижі. Україна має вже понад 50 ліцензій і відбір триває.

Шлях інтегрування України до світової Європейської спільноти потребує подальшого реформування законодавчих засад функціонування ефективної системи публічного адміністрування в усіх сферах, зокрема, у тому числі й у тій частині соціальної сфери, яка спрямована на розвиток фізичної культури і спорту та забезпечення суспільного здоров'я нації, оновлення змісту діяльності органів публічного адміністрування. Крім того, авторка звертає увагу на те, що в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення галузі неможливо без впливу держави як соціального менеджера на забезпечення стабілізуючого впливу фізичної культури та спорту на суспільство.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження питань публічного адміністрування здійснили свого часу: В.Б. Авер'янов, О.Ф. Андрійко, О.М. Бандурка, Ю.П. Битяк, В.М. Гарашук, Т.О. Коломоєць, В.К. Колпаков, А.Т. Комзюк, О.В. Кузьменко, В.Я. Малиновський, Р.С. Мельник, Н.Р. Нижник та ін.. Загальні питання розвитку фізичної культури та спорту, а також окремі проблеми управління фізичною культурою і спортом, проблеми спортивного права висвітлювались у низці дисертацій: О.О. Біляєва «Спортивні організації як суб'єкти цивільного права» (2015), Г.Ю. Бордюгової «Міжнародне спортивне право як основа для формування національної галузі права «Спортивне право України» (2009), І.Л. Гасюка «Механізми державного управління фізичною культурою та спортом в Україні» (2013), Г.М. Гніздовської «Цивільно-правове регулювання суспільних відносин у сфері професійного футболу» (2014),

Л.І. Заїченко «Спортивний клуб в системі господарсько-правових відносин» (2015), О.М. Залізко «Вирішення спорів, що виникають з міжнародних приватних спортивних відносин Спортивним арбітражним судом» (2018), О.А. Моргунова «Спортивне право як підгалузь особливої частини адміністративного права» (2013), І.І. Сенчука «Адміністративно-правові засади охорони громадського порядку під час проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу» (2012), С.О. Стадник «Організаційно-управлінські умови діяльності училищ фізичної культури в Україні» (2012), А.М. Тихонової «Непідприємницькі фізкультурно-спортивні організації як суб'єкти цивільного права» (2009), М.О. Ткалича «Спортивні клуби, як учасники спортивних правовідносин» (2010), І.В. Шевчука «Механізми державного управління у сфері фізичної культури і спорту на регіональному рівні» (2015) та ін.. Основні загальні аспекти регулювання відносин у сфері спорту було висвітлено у першій колективній монографії «Спортивне право: актуальні проблеми» (2018) та у першому навчальному посібнику «Спортивне право України: навчальний посібник» (2019) під редакцією проф. Є.О. Харитонова. Низка наукових статей О.А. Моргунова: «Мета публічного адміністрування у сфері фізичної культури і спорту України» у якій визначено, що метою публічного адміністрування сфер фізичної культури та спорту є забезпечення прав, свобод та інтересів людини і громадянина на основі побудови партнерських відносин між владою і суспільством, а у статті «Адміністративно-правове регулювання публічного адміністрування сфери фізичної культури» визначено, що провідне місце в правовому регулюванні сфер фізичної культури і спорту належить нормам адміністративного права, які становлять основу державного управління цими сферами, визначаючи статус державного управління, принципи, основи, форми і методи їх здійснення.

Метою статті є окреслення та дослідження основних стратегічних перспектив розвитку публічного адміністрування сферою фізичної культури та спорту в умовах воєнного стану і повоєнного відновлення.

Виклад основного матеріалу. Правове регулювання відносин у різних сферах суспільного життя зазнало різких змін у зв'язку із повномасштабною агресією Росії проти України. Введення в Україні воєнного стану [1] та продовження строку дії воєнного стану [2] внесло корективи і у сферу фізичної культури та спорту.

«У нас близько 3000 атлетів (спортсменів та тренерів, співробітників українського спорту), які є частиною Збройних сил України. Ми робимо все можливе в цих умовах. Ми також повинні враховувати процедури мобілізації. Ми втратили майже 400 спортсменів (атлетів і тренерів). Ми називаємо їх янголами спорту. Ми втрачаємо найкращих з нас щодня» – наголошує виконуючий обов'язки Міністра молоді та спорту України Матвій Бідний [3].

Через війну, яка спричинила значне руйнування спортивної інфраструктури: «постраждали 343 спортивні об'єкти, 95 з них зруйновано повністю або знищено частково» – стверджує керівник Мінмолодьспорту [4]. Але держава дбає про відновлення спортивної інфраструктури, а з метою уникнення корупційних ризиків було створено реєстр спортивної інфраструктури [5].

Задля визначення перспектив розвитку публічного адміністрування фізичною культурою та спортом в надскладних умовах на сьогоднішній день в Україні, розглянемо термін «публічне адміністрування» більш ретельно. «Публічне адміністрування» походить від англ. «public administration» і визначається як діяльність органів управління та їх посадових осіб стосовно вирішення проблем суспільства в цілому [6]. Термін «публічне адміністрування (управління)» є дещо ширшим за «державне управління» і включає управлінську діяльність не тільки органів виконавчої влади, а й органів місцевого самоврядування, недержавних структур, яким держава делегує владні управлінські повноваження. На думку деяких науковців, він має прийти на зміну терміну, «державне управління» як такий, що свідчить про «людиноцентристську» спрямованість сучасного адміністративного права [7]. Звернемо увагу на положення ч. 1-2 ст. 3 Конституції України: «людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність» [8]. Таким чином, ідея «людиноцентризму» закріплена в Конституції нашої країни. Україна як демократична і правова держава орієнтована на пріоритетність прав людини у всіх інститутах публічного управління. А людиноцентристська ідеологія – це ідеологія служіння публічній адміністрації людині. В цьому аспекті адміністративне право має бути спрямоване на забезпечення та захист прав та інтересів людини. Реалізація людиноцентристської ідеології має здійснюватись насамперед через активі-

зацію зусиль публічної адміністрації стосовно надання управлінських (адміністративних послуг) [9]. Уперше концепцію «інститут надання державних (управлінських) послуг» було сформульовано в Концепції адміністративної реформи в Україні, затвердженій Указом Президента України від 22 липня 1998 р. [10]. Стаття 1 Закону України «Про адміністративні послуги» від 06 вересня 2012 р. (із змінами) [11] визначає поняття «адміністративна послуга» як результат здійснення владних повноважень суб'єктом надання таких послуг. Законом України «Про центральні органи виконавчої влади» від 17 березня 2011 р. (із змінами) [12] (ст.17) серед основних завдань органів виконавчої влади названо надання адміністративних послуг.

Послуги можуть надаватися як на платній, так і на безоплатній основі. Постановою Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2009 р. затверджено перелік платних послуг, що можуть надаватися закладами фізичної культури і спорту, які функціонують за рахунок бюджетних коштів [13]. До таких послуг віднесено :

- організацію і проведення фізкультурно-спортивних і спортивно-видовищних заходів, реалізація абонементів на їх відвідування;
- проведення групових та індивідуальних занять з фізичної культури та спорту згідно з абонементом і квитками;
- надання спортивних споруд для проведення спортивно-видовищних заходів, занять з фізичної культури і спорту, для організації спортивно-оздоровчих таборів;
- реалізацію абонементів на відвідування саун, плавальних басейнів, льодових ковзанок тощо;
- організацію і проведення навчання й підвищення кваліфікації фахівців з питань фізичної культури і спорту;
- проведення семінарів з питань фізичної культури і спорту;
- розроблення фізкультурно-спортивних програм, комплексів фізичних вправ для групових та індивідуальних занять, надання рекомендацій з їх впровадження;
- надання учасникам і відвідувачам фізкультурно-спортивних готелів, гуртожитків і пристосованих для тимчасового проживання приміщень;
- надання послуг з прокату спортивного спорядження, обладнання й інвентаря;
- автомобільне перевезення спортивних команд, спортивного спорядження, обладнання й інвентаря тощо.

На підставі Закону України «Про фізичну культуру і спорт», Постанов Кабінету Міністрів

України та Наказів Міністерство молоді та спорту на безоплатній основі надає наступні адміністративні послуги:

- Надання вищої категорії спортивним школам.
- Надання закладу освіти статусу закладу спеціалізованої освіти спортивного профілю із специфічними умовами навчання.
- Надання закладу фізичної культури і спорту статусу центра олімпійської підготовки [14].

Підсумовуючи зазначене, авторка пропонує скласти передбачені Законом України «Про адміністративні послуги» реєстри й портали таких послуг.

Досліджуючи перспективи розвитку публічного адміністрування фізичною культурою та спортом треба вкотре звернути увагу на необхідність реформування Міністерства молоді та спорту яке, згідно ст. 6 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері фізичної культури та спорту [15]. Обрання нашою державою європейського вектору розвитку обумовило запровадження в нашій країні міжнародно-правових стандартів щодо створення безпекового середовища в досліджуваній сфері [16]. Так за європейською моделлю Міністерство має формувати державну політику, тобто створювати умови, а саме, написання нормативно-правових та законодавчих актів, ін., а реалізацію державної політики має здійснювати, наприклад, фонд або агентство розвитку спорту, і на сьогодні вже реально можливо делегування реалізації державної політики. Так, у 2017 році стартував пілотний проект про проведення експерименту, щодо залучення Міністерством молоді та спорту України національних спортивних федерацій до організації та проведення спортивних заходів із деяких видів спорту [17], який передбачає делегування (реалізацію) повноважень відповідним громадським об'єднанням, а саме, формування національних збірних команд, участь у змаганнях, оформлення відповідних документів, відповідальність за отримані і витрачені кошти, що не було прямо визначено в Законі. Така ситуація стала підставою для внесення змін у частину 10 ст. 20 Закону, згідно із Законом № 2563-IX від 06.09.2022. В ході цього експерименту (який і зараз реалізується) було виявлено низку наступних проблем. А саме, з майже 200 видів спорту, лише кілька федерацій вирішили взяти на себе додаткову відповідальність з набуттям додаткових повноважень. І не тому, що вони не хочуть, а тому, що вони реально, до цього не готові (як показує експеримент). І Міністерство сьогодні

планує залучення донорських організацій задля створення програм навчання, щодо провадження системи Good Governance (належне урядування) у федераціях. Йдеться про «грантові програми на те, щоб федерації на першому етапі мали змогу утримувати професійний менеджмент, а саме, наймати виконавчий комітет, де голова – професійний менеджер. Створювати свої внутрішні комісії – дисциплінарні, етичні, контрольні, тощо» – висловив свою думку, щодо вирішення цього питання виконуючий обов'язки Міністра молоді та спорту України Матвій Бідний в інтерв'ю виданню Tribuna.com [18]. На законодавчому рівні це закріплено у ст. 20 Закону: «федерації сприяють розвитку відповідного виду спорту та разом із центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері фізичної культури та спорту, реалізують державну політику у сфері спорту» [15]. Ми бачимо, що на сьогодні мова йде про спільну реалізацію державної політики у сфері фізичної культури та спорту. Але з підвищенням інституційної спроможності національних федерацій вони зможуть реалізовувати частину функцій разом з Національним Олімпійським Комітетом України, а частину самостійно.

Відповідно до Стратегії розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 04.11.2020 № 1089 [19], пункту 1 завдання 54 Плану заходів на 2021-2022 роки щодо реалізації першого етапу Стратегії розвитку фізичної культури та спорту на період до 2028 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 [19], та з метою забезпечення формування і реалізації державної політики у сфері фізичної культури та спорту, Мінмолодьспорт впровадив інформаційну систему «Онлайн сервіс для переведення у публічну площину процес присвоєння спортивних звань з видів спорту, офіційно визнаних в Україні» (далі – Система).

Основна мета впровадження Системи – створення зручного, простого для користувачів інструменту щодо подачі та обробки заявок на присвоєння спортивних звань.

Для цього усі авторизовані користувачі Системи проходять у адміністратора модерацію (підтвердження) і мають змогу: подавати заявки на присвоєння спортивних звань; відслідковувати, на якому етапі знаходиться розгляд заявки; відстежувати присвоєння спортивного звання та видачу посвідчення; знаходити спортивні звання спортсменів за допомогою фільтрів. Систему введено в дослідну (тестову) експлуатацію.

Досліджуючи перспективи розвитку публічного адміністрування у сфері фізичної культури та спорту не можна не звернути увагу на інноваційні проекти, які вже впроваджено і у роботу Спортивного комітету України. Так 24 жовтня 2019 року на навчальній конференції «Digital – трансформація як передовий тренд успішного майбутнього та розвитку спорту», було презентовано проекти: «Sport Budget» та «Sport Map».

«Sport Budget» – це ресурс, який дозволяє працювати з фінансами організації. Програма дозволяє розподіляти кошти, які надаються федераціям з не олімпійських видів спорту, які є членами Спортивного Комітету України та забезпечує електронний документообіг і звітність про витрачені кошти.

Стосовно «Sport Map» то цей ресурс допомагає знайти конкретну секцію для занять обраним видом спорту і надає можливість відстежити якість надання послуг у галузі фізичної культури та спорту в тому чи іншому клубі, тим чи іншим тренером. За допомогою цієї платформи можливо:

- знайти клуб або секцію;
- обрати тренера;
- ознайомитись з календарем спортивних змагань («Sport Afisha»);
- замовити тренування у конкретного тренера, у тому клубі де зручно тренуватись і забронювати тренування на зручний час («Букінг»);
- придбати все необхідне для занять спортом («Sport Shop») [20].

Оновлена версія додатку зі штучним інтелектом Playseek (Український спортивний стартап) підбирає партнерів для тренувань за місцем проживання і заохочує до них. Враховуючи інтереси споживача, геотаргетинг, інформацію щодо проведених ігор, цей додаток підбирає події, які стануть у нагоді користувачеві. Усе вищеперераховане сприяє розвитку спортивного туризму та надає додаткові можливості для населення, щодо підтримки своєї спортивної форми, а головне за рахунок тренувань (превентивні заходи) покращувати стан свого здоров'я протягом життя [21]. Що вкрай актуально як в умовах воєнного стану, так і у повоєнне відновлення, і відбудови нашої держави.

Використання штучного інтелекту у сфері спорту це напрямок є дуже перспективний, який стрімко набирає оберти та інтегрується у різні види спортивної діяльності. Так у США винайшли новий ігровий вид спорту за допомогою штучного інтелекту. Штучний інтелект став футбольним тренером та застосовується для від-

бору талановитих футболістів в Англії. Штучний інтелект приймає участь у гонках Формули – 1, робить спорт привабливішим та безпечним, за допомогою чат-ботів робить зручним перебування на спортивних подіях, миттєво створює хайлайти та веде боротьбу із піратством. А також несподівані didgital – рішення, які здивують: кросівки для левітації, ітерактивний м'яч, лавка для покращення тіла та багато інших новинок, деякі з них вже впроваджено і в Україні [21].

І не можна не звернути увагу на принципово нову галузь спорту, а саме Е-спорт, кіберспорт, який дуже стрімко розвивається та складає серйозну конкуренцію традиційним видам спорту. Його порівнюють із шахами і спортивним покером. В Україні кіберспорт було офіційно визнано 7 вересня 2020 року, а вже сьогодні підготовка кіберспортсменів у закладах вищої освіти набуває популярності і розширюється. Кіберспорт, або eSports – це одна з найбільш успішних галузей економіки якої щороку показує стрімкий фінансовий зріст, залучає великих і досвідчених учасників ринку (наприклад, французький футбольний клуб Парі Сен-Жермен став інвестором китайської організації LGD, а такі бренди як Coca-Cola, SAP, Mercedes-Benz стали титульними спонсорами багатьох турнірів) [22]. Загальні основи кіберспорту подібні до традиційних видів спорту, що мають складові елементи: кваліфіковані гравці; аматорські та професійні команди, які беруть участь у змаганнях з провідних видів кіберспорту; організатори події (переважно – ліги); вболівальники; транслятори; спонсори; рекламодавці та інші суб'єкти. Але, на відміну від традиційних видів спорту, в кожній кібердисципліні (гри), є свій розробник і правовласник (це особливість кіберспорту). Як зазначає І. Томаров, радник ЮФ «Василь Кісіль і Партнери», видавець комп'ютерної гри обирає один із двох варіантів ставлення до кіберспортивних турнірів: або дозволяє всім охочим проводити чемпіонати з мінімальними формальностями та безоплатно, або контролює проведення ігор і дохід від змагань. Контроль полягає в тому, що видавець самостійно влаштовує турніри або продає право (ліцензію) на їх проведення за винагороду [22]. З юридичної точки зору може бути один або декілька ліцензійних договорів. Вони стосуються права на використання торгівельних марок та/або авторських прав на показ ігрового контенту (мають обмежені строки, території дії, способи використання). Кіберспорт – це повноцінний бізнес який є перспективною практикою для юристів, за умови суттєвих змін законодав-

чої бази. «Юристам іноді ставлять дуже складні завдання виписати контракт таким чином, щоб він охоплював різні специфічні випадки та залишав сторонам можливість ефективно реалізовувати такі домовленості», – зазначив Олександр Волков, старший юрист ЮФ Asters [22]. Іларіон Томаров вважає, що через застарілі норми щодо регулювання праці українська юрисдикція видається непривабливою для лідерів українського кіберспорту і вони поки що обирають іноземні юрисдикції, які більш дружні та гнучкі у питаннях регулювання праці гравців і менеджменту команд [22].

Відповідно до Плану Заходів на 2023–2024 роки, щодо реалізації другого етапу Стратегії затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від.. 2023, №.. у напрямку «Цифрова трансформація сфери фізичної культури і спорту», задля можливості подолання наявних викликів у сфері фізичної культури і спорту шляхом прийняття цифрових інформаційних рішень Мінмолодьспортом підписано Меморандум з партнерами з розвитку після: 1) проведення консультацій з партнерами з розвитку, щодо надання міжнародної технічної допомоги для створення електронного механізму для взаємодії громадських об'єднань фізкультурно-спортивної спрямованості з метою успішного виконання завдання по Створенню державних електронних реєстрів суб'єктів сфери фізичної культури і спорту, в яких буде відображено всі параметри діяльності заінтересованих сторін сфери фізичної культури і спорту. Забезпечено обслуговування та експлуатацію інформаційної системи та облік спортивної інфраструктури у цифровому форматі; прийнято нормативно-правовий акт щодо порядку його функціонування. Мінмолодьспортом здійснюється обслуговування та експлуатація інформаційної системи «Електронний реєстр спортивних споруд» в рамках виконання завдання по 2) Створенню та наповненню електронного реєстру спортивних споруд. У рамках створення сервісів дистанційного оформлення послуг на базі реєстру електронних спортивних споруд розроблено додатковий функціонал інформаційної системи «Електронний реєстр спортивних споруд» і здійснено модернізацію інформаційної системи «Електронний реєстр спортивних споруд» в частині онлайн бронювання послуг з використання часу для занять фізичною культурою і спортом усіх груп населення [23]. Прийняття ефективних рішень з використанням статистичних даних, результатів аналізу та моніторингу застосування новітніх технологій у сфері фізичної культури

і спорту дозволило Мінмолодьспорту усунути деякі існуючі прогалини, а саме відсутність таких важливих даних про підпорядковані об'єкти, як реєстри спортивної інфраструктури, національних спортивних федерацій, клубів, фізичних осіб, які є суб'єктами спортивної галузі.

14 червня 2023 року, під час роботи Всеукраїнського круглого столу «Сучасні тенденції розвитку фізичного виховання у закладах вищої освіти України в умовах воєнного стану», який було організовано і проведено на базі Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, авторка виступила з доповіддю «Військово-фізична підготовка як засіб формування громадянського патріотизму». Доповідь була присвячена головним пріоритетам на сьогодні, а саме: 1) Реабілітація військових (відкриття реабілітаційних центрів у всіх регіонах України); 2) соціалізація ветеранів (дати можливість ветеранам повернутись до повноцінного життя); 3) впровадження програм з військово-фізичної підготовки допризовної молоді та осіб призовного віку. Ці питання потребують особливої уваги в умовах воєнного стану. Для вирішення питання військово-фізичної підготовки допризовної молоді (учнів шкіл, студентів) необхідно в найкоротші терміни скоординувати роботу Мінмолодьспорту, МОН, Спорткомітету, Управління фізичної культури і спорту Міністерства оборони України, волонтерів, активістів і усіх небайдужих. І залучати до цієї роботи безпосередньо військових, спортсменів, ветеранів, волонтерів. На сьогодні це один із головних пріоритетів на шляху до перемоги. Якщо вести мову про формування громадянського патріотизму то фізична культура і спорт: «являє собою дуже цінний засіб виховання волі, характеру, моральних загальнолюдських, громадянських і національно значущих якостей особистості, як те, що за висловом Гегеля «служить меті» формування національної самосвідомості і громадянського патріотизму» [24]. Під час виступу на круглому столі «Реабілітація військовослужбовців та ветеранів: роль волонтерської спільноти у подоланні сучасних викликів» в. о. Міністра молоді та спорту України Матвій Бідний зазначив: «що понад 15 тисяч ветеранів цього року взяли участь у заходах, які проводились у рамках соціального проекту Президента України Володимира Зеленського «Активні парки – локації здорової України». Координаторами проекту стали 6 ветеранів, які отримали інвалідність внаслідок війни [25]. «Ми вже провели два заходи «Активні парки – Нація загартованих» Це більш прикладний напрямок. Ми живемо в умовах війни, і нам

тримати стрій дуже довго. Зараз це для студентів вишів, але, можливо, ми його розширимо і для шкіл. Це програма для навичок тактичної медицини, поводження зі зброєю, мінно-вибухової безпеки, управління дронами, рукопашного бою, спортивного орієнтування та вміння виживати в дикій природі» – наголосив очільник Мінмолдспорту Матвій Бідний [18]. Ці проекти були реалізовані державною установою «Спорт для всіх», мають схвальні відгуки і повинні впроваджуватись і проводитись на постійній основі.

Як було вже сказано вище, що через російську агресію зруйновано та пошкоджено багато об'єктів спортивної інфраструктури. І пріоритетним напрямком у відбудові є реалізація проектів Державно-приватного партнерства (ДПП). Європейська економічна комісія ООН у опублікованому проекті керівних принципів належного врядування в державно-приватному партнерстві, спрямованих на досягнення Цілей сталого розвитку вважає, що його використання є ефективним інструментом для країн і регіонів. Міжнародну спільноту, яка нас підтримує у цей не простий час, цікавить передусім відбудова України. Це для них не тільки можливість заробити гроші, а й перш за все бути корисними українському народу. Потенційне відкриття переговорів, щодо членства України в ЄС спонукає багато компаній робити реальні кроки з приводу інвестування в Українську економіку навіть під час війни. Але треба розуміти, що інвестори розраховують на встановлені Законом України «Про державно-приватне партнерство» (далі – ЗУ «Про ДПП») № 2404 – VI, перспективи отримання засобів державної підтримки, які необхідні для реалізації проектів, довгострокові паритетні відносини з органами державної влади та місцевого самоврядування і додаткові гарантії захисту своїх прав [26].

Договірним формам ДПП що укладаються в Україні відповідають наступні світові моделі:

- BOOT (Build – Own – Operate – Transfer) – «будівництво – володіння – управління – передача» – володіння і користування побудованим об'єктом на праві приватної власності здійснюється протягом певного терміну, а коли він спливає об'єкт переходить у власність держави;

- ROT (Rehabilitate – Operate – Transfer) – «реконструкція – управління – передача» – аналогічна BOT, але замість будівництва передбачає реконструкцію без отримання права власності на певний строк.

Якщо враховувати сподівання інвесторів щодо збереження права власності на побудовані

об'єкти, то тоді треба використовувати не тільки концесійні (здебільшого укладаються в Україні), а й інші моделі ДПП, які успішно реалізуються в інших країнах.

- DBOO (Design – Build – Own – Operate) – «проектування – будівництво – володіння – експлуатація», в зв'язку з тим, що право власності на побудований об'єкт не переходить до держави, її називають «м'якою приватизацією»;

- DBFO (Design – Build – Finance – Operate) – «проектування – будівництво – фінансування – експлуатація», така модель передбачає, що обсяг відповідальності за проектування, будівництво, фінансування та експлуатацію поєднано і передано приватним партнерам, а побудований об'єкт державі не передається;

- DCMF (Design – Construct – Management – Finance) – «проектування – будівництво – управління – фінансування», держава оплачує використання робочого об'єкта. Ця модель була використана для реалізації соціальних інфраструктурних проектів у Великобританії (будівництво шкіл у Східному Дамбартонширі) [27].

Таким чином, для того, щоб викликати зацікавленість у потенційних інвесторів, треба вносити зміни в українські моделі ДПП після проведення попередніх економічних розрахунків часу та умов окупності проектів. Привабливими для приватних партнерів для реалізації інвестиційного проекту виступають форми державної підтримки. Наприклад, у ст. 18 Закону «Про ДПП» закріплені наступні форми фінансової підтримки: 1) фінансування коштом державного чи місцевих бюджетів та інших джерел згідно з загальнодержавними та місцевими програмами; 2) виплати приватному партнеру інших платежів, передбачених договором у рамках ДПП (плата за готовність об'єкта до експлуатації; 3) придбання державним партнером певного обсягу товарів (робіт, послуг), що виробляються (виконуються, надаються) приватним партнером у рамках ДПП; 4) постачання приватному партнеру товарів (робіт, послуг), необхідних для здійснення ДПП [26].

В процесі застосування зазначених інструментів у рамках ДПП між державою та інвестором існує багато ризиків, які практично неможливо усунути під час реалізації проекту. Мова йде про необхідність кожного року, протягом усього періоду дії договору, укладеного у рамках ДПП, передбачити у бюджеті відповідного рівня видатки на виконання його умов у межах застосування програмно-цільового методу. Військова агресія, тривалість відносин ДПП також збільшують ступінь

ризик у процесі реалізації інфраструктурних проектів ДПП у сфері спорту [27].

Цікавим для України є досвід Литви щодо запровадження ваучерної системи на неформальну освіту. Згідно з якою учні можуть відвідувати заняття в різних школах неформальної освіти, таких як спортивні, музичні, образотворче мистецтво, тощо. Більшість із цих заходів безкоштовні або оплачуються з ваучера учня. І як зазначають автори, це дає стимул приватним організаціям інвестувати в розвиток спортивної інфраструктури, оскільки з часом така інвестиція окуповується [28]. Тож доречним буде вивчення досвіду партнерства державного та приватного сектору у Литві, визначення переваг і ризиків від запровадження в Україні (стосовно переходу на систему, коли гроші ходять за клієнтами).

Висновки. Враховуючи всі наведені міркування, можемо підсумувати, що все зазначене свідчить про нагальну потребу подальшого вдосконалення механізмів публічного адміністрування у сфері фізичної культури та спорту, зокрема це стосується перспектив подальшого інституційного розвитку публічних послуг, реформи ЦОВВ галузі, широких перспектив щодо використання і впровадження ШІ, удосконалення правового регулювання та загального консультування кіберспорту, подальше опрацювання та зміни механізму ДПП, впровадження державних програм реабілітації та соціалізації ветеранів та військово-фізичної підготовки допризовної молоді і осіб призовного віку.

Досліджені питання є відкритими для подальшої наукової дискусії і наукових досліджень.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Закон України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24.02.2022 р. № 2102-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text> (дата звернення: 18.11.2023).
2. Указ Президента України № 734/2023 «Про продовження строку дії воєнного стану в Україні» від 06.11.2023 р. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7342023-48837> (дата звернення: 18.11.2023).
3. Інтерв'ю керівника Мінмолодьспорту французькому виданню Le Monde опубліковано 29 листопада 2023 року. URL: <https://mms.gov.ua/news/interviu-kerivnyka-minmolodsportu-frantsuzkomu-vydanniu-le-monde>
4. Бідний М. Внаслідок війни зруйновано та пошкоджено 343 об'єкти спортивної інфраструктури. Сайт Урядовий портал. 2023. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/matvii-bidnyi-vnaslidok-viiny-zruinovano-ta-poshkodzheno-343-obiektysportyvnoi-infrastruktury>
5. Зниження корупційних ризиків та доступна інформація для громадян: в Україні впроваджується Електронний реєстр спортивних споруд. Урядовий портал. 2023. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/znyzhennia-koruptsiinykhyrkyviv-ta-dostupna-informatsiia-dlia-hromadian-v-ukraini-vprovadzhuetsia-elektronnyi-reiestr-sportyvnykh-sporud>
6. Основи публічного адміністрування: навч. посіб./ Ю.П. Битяк, Н.П. Матюхіна, М. С. Ковтун та ін.; за заг. ред. Н.П. Матюхіної. Харків: Право, 2018. 172 с.
7. Адміністративне право : навч. посіб. для здобувачів вищ. освіти / [Ю. П. Битяк, І. М. Балакарева, М. І. Белікова та ін. ; за заг. ред. В. М. Гаращука, Р. В. Шаповала]. – Вид. 7-ме, допов. та перероб. з опорою на законодавство станом на 1 трав. 2023 р. Харків : Право, 2023. 238 с.
8. Конституція України [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1996. № 30. с. 141. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
9. Авер'янов В. Людиноцентристська ідеологія як основа реформування управлінського адміністрування права в умовах інтеграційного процесу. *Держава та регіони*. Серія Право, 2010. Вип. 2. С. 87-92
10. Указ Президента України «Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні» від 22 липня 1998 р. (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/810/98#Text> (дата звернення: 18.11.2023).
11. Закон України «Про адміністративні послуги» від 06 вересня 2012 р. (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text> (дата звернення: 18.11.2023).
12. Закон України «Про центральні органи виконавчої влади» від 17 березня 2011 р. (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3166-17#Text> (дата звернення: 18.11.2023).
13. Постанова Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2009 р. (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/356-2009-%D0%BF#Text> (дата звернення: 18.11.2023).
14. Перелік адміністративних послуг, які надаються Міністерством молоді та спорту. URL: <https://mms.gov.ua/ministerstvo/administrativni-poslugi> (дата звернення: 18.11.2023).
15. Закон України «Про фізичну культуру і спорт» (із змінами) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text> (дата звернення: 18.11.2023).
16. Романенко Л. В. «Організаційно правові засади управління фізичною культурою та спортом України» автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/17400/1/Romanenko_2019.pdf
17. Договір про проведення експерименту щодо залучення Міністерством молоді і спорту України національної спортивної федерації до організації та проведення спортивних заходів з важкої атлетики № 2/17/17 від 24 січня 2017 р. Режим доступу: https://www.dsmsu.gov.ua/media/2017/01/25/2/vajka_atletika.pdf; Договір про проведення екс-

перименту щодо залучення Міністерством молоді і спорту України національної спортивної федерації до організації та проведення спортивних заходів з хокею № 6/17/17 від 24 січня 2017 р. Режим доступу: <https://www.dsmsu.gov.ua/media/2017/01/25/5/hokei.pdf> та ін.

18. Матвій Бідний: Потрібно впроваджувати сучасні світові тенденції в питаннях управління спортом і молодіжною політикою опубліковано 28 листопада 2023 року [ua.tribuna.com](https://ua.tribuna.com/uk/blogs/shcherbakov/3092490-matvij-bidnyj-odnoznachno-zminy-odnoznachno-nasliduvannya-najk/?utm_source=copy): https://ua.tribuna.com/uk/blogs/shcherbakov/3092490-matvij-bidnyj-odnoznachno-zminy-odnoznachno-nasliduvannya-najk/?utm_source=copy (дата звернення: 18.11.2023)

19. Стратегія розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року затверджена постановою Кабінету Міністрів України № 1089 від 4 листопада 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 18.11.2023)

20. «Digital-трансформація як передовий тренд успішного майбутнього та розвитку спорту». Навчальна конференція. 24 жовтня 2019 року URL: <https://scu.org.ua/news/digital-transformaciya-v-sporti-vid-elektronnogo-dokumentoobigudo-shtuchnogo-intelektu/>

21. Харитонов Є.О., Харитонova О.І., Толмачевська Ю.О. Використання штучного інтелекту у спорті: проблеми і перспективи. *Lex Sportiva*. Вип. 1, 2021. С. 37–43.

22. Дарина Сидоренко Кіберспорт – це вам не ігри. *Юридична газета*, 02 липня 2019 р. № 27 (681). С. 36–38.

23. План заходів на 2023 і 2024 роки Щодо реалізації другого етапу Стратегії розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 9 червня 2023 р. № 509-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/509-2023-%D1%80#Text> (дата звернення: 18.11.2023)

24. Романенко Л. В. Спортивна діяльність як засіб формування громадянського патріотизму. Громадянське суспільство і права людини матеріали міжнар. наук.-практ. семінару, м. Харків. 9 груд. 2010 р. Харків : НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування, 2010. С. 190–191.

25. Матвій Бідний: Реабілітація ветеранів – національний пріоритет, де співпраця з волонтерами відіграє ключову роль. Міністерство молоді та спорту України, опубліковано 15 листопада 2023 р URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/matvii-bidnyi-reabilitatsiia-veteraniv-natsionalnyi-priorytet-de-spivpratsia-z-volonteramy-vidihraie-kluchovu-rol> (дата звернення: 18.11.2023)

26. Закон України «Про державно-приватне партнерство» № 2404-VI від 01 липня 2010 р. (із змінами) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#Text> (дата звернення: 18.11.2023).

27. Атаманова Юлія Реалізація проєктів ДПП в Україні: оцінки доцільності та ефективності. *Юридична газета*, 20 грудня 2016 р., № 51 (549).

28. Гук І.-М. М., Давидова І.В. Управління державно-приватним партнерством у спортивній інфраструктурі: проблемні питання. *Lex Sportiva*. Вип. 2, 2022. С. 8–12.

REFERENCES:

1. Zakon Ukrainy «Pro zatverdzhennia Ukazu Prezydenta Ukrainy «Pro vvedennia voiennoho stanu v Ukraini» [The Law of Ukraine «On the approval of the Decree of the President of Ukraine "On the introduction of martial law in Ukraine"»] (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text>

2. Ukaz Prezydenta Ukrainy «Pro prodovzhennia stroku dii voiennoho stanu v Ukraini» [Decree of the President of Ukraine № 734/2023 On the extension of martial law in Ukraine dated November 6, 2023] (n.d.). president.gov.ua. Retrieved from <https://www.president.gov.ua/documents/7342023-48837>

3. Interviu kerivnyka Minmolodsportu frantsuzkomu vydanniu Le Monde [The interview of the head of the Ministry of Youth and Sports to the French publication Le Monde] (n.d.). mms.gov.ua. Retrieved from <https://mms.gov.ua/news/interviu-kerivnyka-minmolodsportu-frantsuzkomu-vydanniu-le-monde>

4. Bidnyi, M. Vnaslidok viiny zruinovano ta poshkodzheno 343 obiekty sportyvnoi infrastruktury [As a result of the war, 343 sports infrastructure facilities were destroyed and damaged]. Sait Uriadovyi portal. 2023. Government portal website. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/news/matvii-bidnyi-vnaslidok-viiny-zruinovano-ta-poshkodzheno-343-obiekty-sportyvnoi-infrastruktury>

5. Znyzhennia koruptsiinykh ryzykiv ta dostupna informatsiia dlia hromadian: v Ukraini vprovadzhuietsia Elektronnyi reiestr sportyvnykh sporud. Uriadovyi portal. 2023 [Reduction of corruption risks and accessible information for citizens: Electronic register of sports facilities is being implemented in Ukraine. Government portal. 2023] Sait Uriadovyi portal. 2023. Government portal website. (n.d.). www.kmu.gov.ua. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/news/znyzhennia-koruptsiinykh-ryzykiv-ta-dostupna-informatsiia-dlia-hromadian-v-ukraini-vprovadzhuietsia-elektronnyi-reiestr-sportyvnykh-sporud>

6. Yu.P. Bytiak, N.P. Matiukhina, M. S. Kovtun ta in. Osnovy publichnoho administruvannia [Basics of public administration] navch. posib za zah. red. N.P. Matiukhinoi. Kharkiv: Pravo, 2018. 172.

7. Iu. P. Bytiak, I. M. Balakarieva, M. I. Bielikova ta in. Administrativne pravo [Administrative law] navch. posib. dlia zdobuvachiv vyshch. osvity za zah. red. V. M. Harashchuka, R. V. Shapovala. – Vyd. 7-me, dopov. ta pererob. Z oporoiu na zakonodavstvo stanom na 1 trav. 2023 r. Kharkiv : Pravo, 2023. 238

8. Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine] Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 1996. № 30. 141. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

9. Averianov, V. Liudynotsentrytska ideolohiia yak osnova reformuvannia upravlinskoho administruvannia prava v umovakh intehtatsiinoho protsesu. [People-centered ideology as a basis for reforming the administrative administration of law in the context of the integration process] Derzhava ta rehiony. Serii Pravo, 2010. 2. 87-92.

10. Ukaz Prezidenta Ukrainy «Pro zakhody shchodo vprovadzhennia Kontseptsii administrativnoi reformy v Ukraini» vid 22 lypnia 1998 r. (iz zminamy) [Decree of the President of Ukraine "On measures to implement the Concept of Administrative Reform in Ukraine" dated July 22, 1998 (with changes)] (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/810/98#Text>
11. Zakon Ukrainy «Pro administrativni posluhy» vid 06 veresnia 2012 (iz zminamy) [Law of Ukraine "On Administrative Services" dated September 6, 2012] (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text>
12. Zakon Ukrainy «Pro tsentralni orhany vykonavchoi vlady» vid 17 bereznia 2011 r. (iz zminamy) [Law of Ukraine "On Central Bodies of Executive Power" dated March 17, 2011 (as amended)] (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3166-17#Text>
13. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 14 kvitnia 2009 (iz zminamy) [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated April 14, 2009 (with changes)] (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/356-2009-%D0%BF#Text>
14. Perelik administrativnykh posluh, yaki nadaiutsia Ministerstvom molodi ta sportu [List of administrative services provided by the Ministry of Youth and Sports] (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://mms.gov.ua/ministerstvo/administrativni-poslugi>
15. Zakon Ukrainy «Pro fizychnu kulturu i sport» (iz zminamy) [Law of Ukraine "On Physical Culture and Sports" (as amended)] (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text>
16. Romanenko, L. V. «Orhanizatsiino pravovi zasady upravlinnia fizychnoiu kulturoiu ta sportom Ukrainy» [«Organizational and legal principles of management of physical culture and sports of Ukraine»] avtoreferat dysertatsii na здобuttia naukovoho stupenia kandydata yurydychnykh nauk. Retrieved from https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/17400/1/Romanenko_2019.pdf
17. Dohovir pro provedennia eksperymentu shchodo zaluchennia Ministerstvom molodi i sportu Ukrainy natsionalnoi sportyvnoi federatsii do orhanizatsii ta provedennia sportyvnykh zakhodiv z vazhkoi atletyky № 2/17/17 vid 24 sichnia 2017 [Agreement on conducting an experiment on the involvement of the Ministry of Youth and Sports of Ukraine of the National Sports Federation in the organization and holding of weightlifting sports events № 2/17/17 of January 24, 2017; Agreement on conducting an experiment on the involvement of the Ministry of Youth and Sports of Ukraine of the national sports federation in the organization and holding of sports events in hockey № 6/17/17 of January 24, 2017] (n.d.). dsmsu.gov.ua. Retrieved from https://www.dsmsu.gov.ua/media/2017/01/25/2/vajka_atletika.pdf; Dohovir pro provedennia eksperymentu shchodo zaluchennia Ministerstvom molodi i sportu Ukrainy natsionalnoi sportyvnoi federatsii do orhanizatsii ta provedennia sportyvnykh zakhodiv z khokeiu № 6/17/17 vid 24 sichnia 2017 (n.d.). dsmsu.gov.ua. Retrieved from <https://www.dsmsu.gov.ua/media/2017/01/25/5/hokei.pdf> ta in.
18. Matvii Bidnyi Potribno vprovadzhuvaty suchasni svitovi tendentsii v pytanniakh upravlinnia sportom i molodizhnoiu politykoiu opublikovano 28 lystopada 2023 [It is necessary to implement modern world trends in the management of sports and youth policy published on November 28, 2023] ua.tribuna.com: https://ua.tribuna.com/uk/blogs/shcherbakov/3092490-matvij-bidnyj-odnoznachno-zminy-odnoznachno-nasliduvannya-najk/?utm_source=copy
19. Stratehiia rozvytku fizychnoi kultury i sportu na period do 2028 roku zatverdzhena postanovoiu Kabinetu Ministriv Ukrainy № 1089 vid 4 lystopada 2020 [The strategy for the development of physical culture and sports for the period until 2028 was approved by a resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 1089 of November 4, 2020] (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-2020-%D0%BF#Text>
20. «Digital-transformatsiia yak peredovyi trend uspishnoho maibutnoho ta rozvytku sportu» [«Digital transformation as an advanced trend for a successful future and development of sports»] Navchalna konferentsiia. 24 zhovtnia 2019 Retrieved from <https://scu.org.ua/news/digital-transformaciya-v-sporti-vid-elektronnogo-dokumentobigu-do-shtuchnogo-intelektu/>
21. Kharytonov Ye.O., Kharytonova O.I., Tolmachevska Yu.O. Vykorystannia shtuchnoho intelektu u sporti: problemy i perspektyvy [Use of artificial intelligence in sports: problems and prospects]. Lex Sportiva /1/2021/37-43.
22. Daryna Sydorenko Kibersport – tse vam ne ihry [Cybersport is not a game for you]. Yurydychna hazeta, 02 lypnia 2019/27 (681)/36-38.
23. Plan zakhodiv na 2023 i 2024 roky Shchodo realizatsii drugoho etapu Stratehii rozvytku fizychnoi kultury i sportu na period do 2028 roku zatverdzhenyi rozporiadzhenniam Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 9 chervnia 2023/509-r [The plan of activities for 2023 and 2024 Regarding the implementation of the second stage of the Strategy for the development of physical culture and sports for the period until 2028 was approved by the order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated June 9/2023/509] (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/509-2023-%D1%80#Text>
24. Romanenko, L. V. Sportyvna diialnist yak zasib formuvannia hromadianskoho patriotyzmu [Sports activity as a means of forming civic patriotism] Hromadianske suspilstvo i prava liudyny materialy mizhnar. nauk.-prakt. seminaru, m. Kharkiv. 9 hrud. 2010 Kharkiv : NDI derzh. bud-va ta mists. Samovriaduvannia /2010/190-191.
25. Matvii Bidnyi: Reabilitatsiia veteraniv – natsionalnyi priorytet, de spivpratsia z volonteramy vidihraie kliuchovu rol. Ministerstvo molodi ta sportu Ukrainy [Rehabilitation of veterans is a national priority, where cooperation with volunteers plays a key role. Ministry of Youth and Sports of Ukraine] opublikovano 15 lystopada 2023 (n.d.). kmu.gov.ua. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/news/matvij-bidnyi-reabilitatsiia-veteraniv-natsionalnyi-priorytet-de-spivpratsia-z-volonteramy-vidihraie-kliuchovu-rol>
26. Zakon Ukrainy «Pro derzhavno-pryvatne partnerstvo» [Law of Ukraine «On Public-Private Partnership»] № 2404-VI vid 01 lypnia 2010 (iz zminamy) (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#Text>

-
27. Atamanova Yuliia Realizatsiia proektiv DPP v Ukraini: otsinky dotsilnosti ta efektyvnosti [Implementation of PPP projects in Ukraine: assessment of feasibility and effectiveness] Yurydychna hazeta, 20 hrudnia 2016/51 (549).
28. Huk I.-M. M., Davydova I.V. Upravlinnia derzhavno-pryvatnym partnerstvom u sportyvniy infrastrukturni: problemni pytannia [Management of public-private partnership in sports infrastructure: problematic issues] Lex Sportiva. 2/2022/8-12

ЗМІСТ

Барський В. Р. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ ЯК АКТОР ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	3
Давидова І. В., Білошкурський М. М. ВИКОРИСТАННЯ ПЛАТНИХ ПОСЛУГ У ОНЛАЙН-ВІДЕОІГРАХ ЯК СПОСІБ ПРИХОВАТИ КОРУПЦІЙНІ ЗЛОЧИНИ.....	10
Романенко Л. В. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ.....	18

CONTENTS

Barskyy V. R.

THE EUROPEAN UNION AS AN ACTOR IN THE LEGAL REGULATION
OF ACTIVITIES IN THE FIELD OF PHYSICAL CULTURE AND SPORTS.....3

Davydova I. V., Biloshkurskyi M. M.

USING PAID SERVICES IN ONLINE VIDEO GAMES
AS A WAY TO CONCEAL CORRUPTION OFFENCES.....10

Romanenko L. V.

DEVELOPMENT PROSPECTS OF PUBLIC ADMINISTRATION
OF PHYSICAL CULTURE AND SPORT.....18

НОТАТКИ

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

LEX SPORTIVA

Випуск 2

Здано до набору 11.12.2023 р. Підписано до друку 25.12.2023 р.

Гарнітура Times New Roman. Формат 64×84/8.

Друк офсетний. Папір офсетний.

Ум. друк. арк. 3,72. Зам. № 0424/264. Наклад 300 прим.

Видавництво і друкарня – Видавничий дім «Гельветика»

65101, Україна, м. Одеса, вул. Інглєзі, 6/1

Телефони: +38 (095) 934-48-28, +38 (097) 723-06-08

E-mail: mailbox@helvetica.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ДК № 7623 від 22.06.2022 р.